P.O.BOX 7066
163 07 SPÅNGA
SWEDEN

Postgiro: 420 4506 - 2

سەردەمی نوێ

رۆژنامەیەکی سیاسی - فەرهەنگی کۆمەڵایەتییە

خاوەنی ئیمتیاز
د. جەمشید حەیدەری
سەرنووسەر
کریم حسامی

سالی دووهەم   ژمارە ١٨   پوشپەر   ژولی ١٩٨٧   نرخی ١٠ کرۆنی سویدیە

مێژوو دووپات دەبێتەوە

رەخنەی مارکس لەسەر بۆچوونی هیگل ئەوە بوو، هیگل لەسەر ئەو باوەڕە بوو کە مێژوو وەك خۆی دووپات دەبێتەوە. بەلام مارکس لای وابوو کە مێژوو نە هەر وەك خۆی بەڵکوو بە شێوەیەکی تر و بە رەنگێکی دیکە دووپات دەبێتەوە.

ئێستا راست و دروستی بیر و بۆچوونی مارکس لەسەر کوردستانی خوێناوی ئێمەوە راست دەگەڕێ. مێژوو بۆ کورد و کوردستان نەك بە شێوەی رابردوو، وەك ١٢ سالّ لەمە و بەر، بەڵکوو بە جۆرێکی تازە و بە شێوەیەکی دیکە، بەلام بە داخ و بە ژارە یەکی پتر بۆ گەلی کورد دووپات دەبێتەوە. نەختێ وردتر رووی تێ دەکەینەوە.

حەوجێ بە شاهید و ئیسپات نیە کە پتر لە شەش میلیون کورد لە ئێران دا دەژی. لە ماوەی ٥٠ سالّ حکومەت و دەسەلاتی بنەماڵەی پەهلەویدا، واتە رەزاشا و کوڕەکەی، سیاسەتی کۆنەپەرستی و شۆڤێنیستی کاربەدەستانی رێژیمی ئێران لەسەر ئەو بناخەیە دارێژرا بوو کە لە ئێراندا بێجگە لە فارس هیچ نەتەوەیەکی دیکە نازی و دانیان بە بوونی هیچ گەل و نەتەوەیەکی دیکەدا نەدەهێنا. وشەی "میللەتی" ئێران کە بەرهەمی بیروبۆچوونی شۆڤێنیزمی فارسە، لە نووسراوە و ئەدەبیاتی بۆرژوازی ئێراندا ئێستاش هەر رەنگ دەداتەوە.

نەك هەر ئەوە، سیاسەتی حکومەتی رەزاخان و کوڕەکەی لەسەر تواندنەوەی گەلی کورد و سەرکوت کردنی هەموو جولانەوەیەکی رزگاریخوازی و کپ کردنی گشت دەنگێکی پێشکەوتووخوازی دامەزرا بوو.

لە کوشتنی بەدەوی سمکۆوە بگرە، تا لێدان و دوور خستنەوەی گەلی لوڕ و سەرکوت کردنی راپەڕینەکانی هەلاخە لیل و نۆمەر پاشا و رووخاندنی کۆماری کوردستان و لە داردانی پێشەوا و سەرکوت کردنی راپەڕینی جوانڕۆییەکان و راپەڕینی چەکدارانەی ١٩٦٧ - ١٩٦٨ ی کوردستانی ئێران و کوشتن و لە داردانی دەیان شۆڕشگێڕی کورد، سیاسەتی رێژیمی پەهلەویان لەناست گەلی کوردەوە پێك هێناوە.

بۆ ل ٢

جنایەتی حکومەتی عیراق لە کوردستان

کاك مەسعود بارزانی سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لە بانگەوازێکدا بۆ سکرتێری گشتی کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان و سەرۆکی دەوڵەتانی دۆست و کۆڕ و کۆمەلانی دیموکرات و پێشکەوتنخواز بارودۆخی ئەمڕۆی کوردستانی باسکردووە و داوای کردووە کە بۆ پێشگری لە سیاسەتی قەلاچۆ کردنی گەلی کورد لە لایەن رێژیمی بەعسی عیراقەوە هەنگاو بنێن.

لە بانگەوازی کاك مەسعود بارزانی دا هاتووە: "گەلی کورد لە کوردستانی عیراق کەوتۆتە بەر پەلاماری قەلاچۆ کردن. شار و گوندەکانی کوردستان لە پارێزگاکانی کەرکوك و سلیمانی و هەولێر و دهۆك و موسل و سەلاحەددین ویران دەکرێن. هێندێ لە شار و گوندەکان لە لایەن لەشکری عیراقەوە بە زۆری چوّل دەکرێن و خەڵکی ئەو شار و گوندانە بۆ شوێنەکانی دوور بۆ خوارووی عیراق دەگوێزرێنەوە. حکومەتی عیراق گوندەکانی کوردستان بە چەکی کیمیایی بۆمباران دەکا و تا ئێستا ئەدان کەس بە تایبەتی ژن و منداڵ و پیرە پیاو بە بۆمبارانی چەکی کیمیایی کوژراون و بریندار بوون.

لە ئەنجامی بۆمباران و گواستنەوەی بە تۆبزی دا، هەزاران خاو خێزان لە ترسان شوێن و جێگای خۆیان بەجێ هێشتووە و روویان کردۆتە شوێنە ئازادکراوەکان و تووشی برسیەتی و بێ بژێوی و خواردەمەنی بوون. کاربەدەستەکانی حکومەتی عیراق گوندە ویران نەکراوەکانی کوردستانیان خستۆتە گەمارۆی ئابووری و بۆمباران و برسیەتی و گواستنەوەی بە تۆبزی هەڕەشە لە خەڵکی ئەو ناوچانە دەکا.

بۆ ل ٤

باری کورد لە تورکیا

لە ژمارەی ٧ی سالی ١٩٨٦ ی گۆڤاری "روشنبیری سیاسی" ئۆرگانی تئۆرییکی کومیتەی ناوەندی حیزبی کومونیستی بولگاریادا، وتارێك بە قەلەمی "رادی گرستێڤ" لە ژێر ناوونیشانی "باری کورد لە تورکیا" دا بلاو کراوەتەوە.

هاوکاری بەرێزمان ناوکی شاری کورتەی ئەم وتارەی بۆ ناردووین و گەلێ سوپاس بۆ زەحمەتی ئەم هاوڕێ بە ئێمە وەرگێڕاوەی ئەم وتارە بلاو دەکەینەوە.

" کورد لە رۆژهەلاتی نێزیك پاش عەرەب و تورك لە پلەی سێهەم دایە و ئەژماریان دەگاتە ٢٢ میلیون کەس. لەوانە ١٠ میلیون لە تورکیا دەژین. لە ٨ ویلایەتی تورکیا، لە ١٨ ویلایەت کوردەکان زۆربەی دانیشتوان پێك دێنن. بە پێی زۆربەی سەرچاوەکان پان و بەرینی خاکی کوردستان لە نێوان ٤١٠ تا ٥١٥ هەزار کیلومیتری چوار گۆشەدایە. تەنیا لە تورکیا دەگاتە ٢٢١ هەزار کیلومیتری چوار گۆشە و نیزیکەی ٣٠٪ تورکیا دەگرێتەوە.

پاشان نووسەر دێتە سەر باسی مێژووی کوردستان و چۆنیەتی دابەش کردنی و پەیدا بوونی رەگەزی کورد و باری نەتەوایەتی کوردەکان لە سەدەکانی دووهەم و حەوتەمدا. هەروەها تایبەتیەکانی زمان و کولتوور و مێژوو میرنشینەکانی کورد و چۆنیەتی لە نێو بردنیان لە لایەن ئیمپراتۆرەکانی عوسمانی و فارس روون دەکاتەوە.

بۆ ل ٦

لەم ژمارەیە دا:
- مالی مرۆڤ لە ئیسلامی خومەینی دا.
- فەرهەنگ و هونەر لە کۆمەلی کوردەواری دا
- بزووتنەوەی خوێندکاران...
- کوردستان لە چاپەمەنیەکاندا
- پێشمەرگەم ... من
- بە پێشوازی ٧٠ سالەی شۆڕشی مەزنی ئۆکتۆبەر
- دە سال بەسەر کۆچی مامۆستا گیوی موکریانی

پاشماوەی ل ١

مێژوو دووبات •••

ئەوە بێجگە لە قەدەغە کردنی حیزب و ڕێکخراوی سیاسی کوردی و ڕاونان و گرتن و ئەشکنجەو ئازاری تێکۆشەران و قەدەغە کردنی نووسین و خوێندنەوەی زمانی کوردی و سەپاندنی زمانی فارسی بە هۆی سوپای دانیشەوە تەنانەت بە سەر لادێیەکانیشدا.

جا لەو کاتە دا کە ڕێژیمی شا لە کوردستانی ئێران ئەم سیاسەتەی بە هەموو توندو تیژییەوە بەڕێوە دەبرد ، بە ناوی پشتیوانی لە کوردەکانی " ئەو دیوی سنوور " فرمێسکی دەرشت و قوری دەپێوا و دەزگای تەبلیغاتی ڕێژیمی شا ئەو ڕۆژ خەباتی " کوردە ئاریاییەکانی ئەو دیوی سنوور"ی بڵاو دەکردەوە. ڕادیۆکانی "کرماشان و قەسری شیرین و سنەو تاران" شەوورۆژ بە خزمەتی کورد و فارسیان هەڵا دەگوت شاهەنشایان بە ئاڵا هەڵگری مافی کورد بۆ " کوردەکانی ئەودیوی سنور " دادەنا و کوردستانی عیراقیان کردبوە بێگە و بێ خوێستی ساواك و ئەفسەرانی جاسوسی ئێرانی بە جلی کوردییەوە لە کوردستانی عیراق دەسورانەوە. ناکرێ بیشار-ینەوە زۆر لە براکوردەکانی عیراقیش کەوتبوونە ژێر تەئسیری ئەم سیاسەتە چەپەڵ و فەلاوییەوە و بە هەوای ئەو هەڵدەپەڕین . نەك هەر ئەوە، تەنانەت لە دەرەوەی وڵاتیش لە نێو خوێندکارانی سەر-بە شۆرشی کوردستانی عیراق قسە بە شا گوتن و زەم کردنی ڕێژیمی ئێران باسی سەر بوو .

ناچینە سەر بەرهەمی ئەم سیاسەتە چەوتەو ئەو بێ هەڵپەرینە ئەختێك لە سەر وەزعی ئێستای کوردستان دەدوێین .

ڕێژیمی پاشایەتی سەر بە ئیمپریالیزم لە ژێر خەباتی بە تەوژمی خەڵکەکانی ئێران دا خۆی ڕانەگرت کۆشکی دەسەڵاتی شای سەرەڕۆ و دیکتاتور تێك ڕما، ئە ئیمپریالیزمی جیهانی و ئەلەشکری پەرداغ و تەیاری بە تانگ و تۆپ دەفریای ئەکەوتن و سرو سیمبالی سیستمی دووهەزارو پێنسەدساڵەی پاشایەتی پێچرایەوە. لە بەر نەبوونی سەرکردایەتی یەکگرتووی شۆرش و ناکۆکی هێزەکانی دیمو-کرات و شۆرشگێر ، هێندی ئاخوندی عەبابەشانی میشك وشك و کۆنە پەرست و دوژمنی پێشکە و -تنخوازی ، جڵەوی شۆرشیان گرتە دەست و ئێرانیان تووشی ئەو ڕۆژە کرد کە دەی بینین .

ڕاستەکەی دەسەڵاتی شوومی ئاخوندەکانی بە ناوی ئیسلام گەورەترین قوڕت و کارەساتی جەرگ برو دڵ تەزێنی بەسەر گەلانی ئێران هێناوە و جنایەتەکانی موغول و هولاکوی وەبیر خەڵك هێناوەتەوە ، بەلام بەر لە هەموو کەس و لە هەموو شت کوردستان و گەلی کورد کەوتە بەر پەلاماری درندانەی ڕێژیمی ئاخوندی تواناو دەسەلاتی شووم و جنایەتکارانەی خۆی لە کوردستان بە کار هێنار تاقیکردەوە .

ڕێژیمی ئاخوندی بە ناوی ئیسلام نەك هەر کوردی بە نەتەوەو بە خاوەن ماف و خاوەن مێژوو کەلە-پور و زمان و ئەدەب و نەریتی تایبەتی نەناسی ، بەلکوو بە موسلمانیشی نەزانی . بە ناوی دامەزراندنی " حکوومەتی ئیسلام" لە کوردستان جنایەتی لەشکری شا عەبباسی دووپاتە کردەوە .

" ئیمامی ئوممەت" فەرمانی قەتل عامی کوردانی دا ، کوشتاری بە کۆمەڵی خەڵکی بێ چەك و بێ تاوان بوو بە سیاسەتی ڕۆژانەی " لەشکری ئیسلام" لە کوردستان .

جا لەو کاتەدا کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە ئێران دا لە بوونی نەتەوەی کورد ، وەك نەتەوە-یەکی دابڕاو لە بەشەکانی تری کوردستان وەك نەتەوەیەکی خاوەن

بۆ ل ٥

مافی مرۆڤ لە ئیسلامی خومەینی دا

ڕێکخراوی نێو نەتەوەیی لێ خۆشبوون " ئەمنێستی " لە مانگی مای ئەم ساڵ دا سەبارەت بە پێ شێل کردنی مافی مرۆڤ و بە کار هێنانی ئەشکنجە لە ئێرانی ئیسلامی دا ڕاپۆرتێکی بڵاو کردوەتەوە و لە ڕاپۆرتەکە دا گوتراوە :

"کۆماری ئیسلامی ئێران هەموو ڕێ و شوێنێکی ئینسانی و داب و پەیمانە نێو نەتەوەییەکانی پێ شێل کردوە . بە گوێرەی ئاگاداری باوەڕ پێکراو ساڵی ١٩٨٦ شەش ژن و پیاو بە بەردە باران کردن کوژراون .

بە ئەمرازی تایبەتی کارەبایی قامك و دەستی بەندیەکانیان بڕاندوە . ساڵی ١٩٨٥ پتر لە شەش هەزار و چوارسەد کەس لێیان دراوە و ئەشکنجە دراون . گیراوە سیاسیەکان دادگای ناعادلانە دەکرێن و ئەنجامی ئەو دادگایانە، حەپسی دوور و درێژ و ئیعدامە لە زیندانەکانی ئێران دا چەند هەزار کەس بە تاوانی سیاسی بەندکراون و زۆر لەو گیراوانە . لە زەمانی ڕێژیمی پاشایەتیش دا بە تاوانی هەبوونی بیرو باوەڕی خۆیان لە بەندیخانەدا بوون. لە بەندیخانەکانی ئێران وئازارو ئەشکنجە بوتە کردەوەیەکی ئاسایی. لێدانی بە قامچی و بە تەلی کارەباو هەڵاوەسینش سەروە ژێر بوتە ئەشکنجەی ڕۆژانە . لە زیندانی ئەوین دا کەسانی ئەوتۆ دەبینرێن کە چاویان بە ستوون وبە قا چی ئاوساو و خوێناوی لە داڵانەکان دا کەوتوون .

زۆر لە گیراوەکان دەست درێژییان بۆ دەکرێ. بە گوێرەی ئاگاداریەکی کە ئەمنێستی وە دەستی هێناوە ، کوڕێکی چاردە ساڵە و دوو پیاوی بە ساڵا چوو ، لە گەڵ ئەفسەرێکی ئەرتەشی پێکەوە لە حەساری زیندانی ئەوین گولـلە باران کراون. گولـلە باران کراوەکان ئەندامی ڕێکخراوەکانی دژی ڕێژیم بوون . تەنیا لە نیوەی دووهەمی ساڵی ١٩٨١ دوو هەزار و چوارسەدو چل و چوار کەس ئیعدام کراون . لاوی لە ١٨ ساڵ کەمتر و تەنانەت ١١ ساڵەش لە نێو کوژراوەکان دا دەبینرێن . لە بەر ئەوەی کە گیراوەکان زۆر جار بە نهێنی دەکوژرێن ، ژمارەی ئیعدام کراوەکان بەڕاستی دیار نیە. لە ساڵی ١٩٨٦ دا ڕێکخراوی ئەمنێستی ١١٠ ئیعدامی تومار کردوە . لە کاتێکا ژمارەی گولـلە باران کراوەکان گەلێك لەوە زیاترە بێجگە لە گولـلەباران و لە دارا-دان بەردەباران کردنیش شێوەیەکی دیکەی کوشتنە لە ئێران دا .

لە ڕاپۆرتی ڕێکخراوی نێو-نەتەوەیی لێ خۆشبوون دا گوتراوە : گرتنی لە خۆوە ئەشکنجە و ئازار-دان ، دادگای ناڕەوای و گولـلە-باران کردن بوتە شێوەی سەرەوسی حکومەتی ئیسلامی ئێران . زۆر لە گیراوەکان هەر بە بێ موحاکەمە ئیعدام دەکرێن . لە نێو چەند هەزار زیندانی سیاسی دا لە بەندیخانەکانی ڕێژیمی ئیسلامی نووسەرو ڕۆژنامە نووس و دوکتور و حقوق زان و ماموستاو خوێندکار و ژن و کرێکار لە ٧٠ ساڵەوە تا کەمتر لە ٢٠ ساڵی دەبینرێن .

ڕێکخراوی نێو نەتەوەیی لێ-خۆشبوون لەنامەیەك دا داوای لە کۆماری ئیسلامی ئێران کردوە کە واز لە شێوەی بێ ڕەحمانە و نائینسانی بینێ و دابوو شوێنی نێو نەتەوەیی مافی مرۆڤ ڕێز لێ بگری .

پروفیسور جورج والد ماموستای زانستگای هالواردی ئەمریکا لە ڕۆژنامەی هیرالتریبون دا دەنووسی :

" بە پێچەوانەی ویستی خەڵکی ئەمریکا لە سوودی چەك

بۆ ل ٥

جنایەتی حکومەتی عیراق

بە بانناممەی بزووتنەوەکانی رزگار یخوازی نیشتمانی ولاتانی عەرەب

پاش ئەوەکە بەرەی نیشتمانی دیموکراتی عیراق(جود)لە دووبیر خەرمودا رای گشتی جیهانی لە جنایەتی حکومەتی بەعسی عیراق سەبارەت بە بۆمبارانی ناوچەکانی کوردستان بە چەکی کیمیاوی وگوا ستنەوەی خەلکی کورد بۆخوارووی عیراق و ویران کردنی گوندەکانی کوردستان، ئاگادار کرد، بزووتنەوەکانی رزگاریخوازی عەرەب لە بەیاننامەیەکدا دە نووسن :

"ئیمە بۆمباران کردنی گوندەکانی کوردستان بە گازی ژاراوی (گازی خەردەل) و شەری رەگەز پەرستانە دژی میللەتی بێتاوانی کورد مەحکوم دەکەین . گواستنەوەی هەزاران هاونیشتمانی بە زۆرە ملی بۆ ناوچەکانی خوارو وبۆ ئۆردووگاکانی تایبەتی، کردەوەیەکی درندانەی رێژیمی دیکتاتۆریە لە عیراق دا. ئیمە پارت و هێزەکانی بزووتنەوەی رزگاریخوازی نیشتمانی عەرەبی، پشتگیری خۆمان لە خەباتی گەلی عیراق بە کورد و عەرەبەوە رادەگەیێنین و بێزاری خۆمان لەو شێوە نامرۆڤانە بەو رەوشتە شۆڤێنیانەیەی حکومەتی دیکتاتۆری عیراق بەرامبەر بە گەلی کورد لە کوردستانی عیراق دەردە برین. داواله حکومەتی عیراق دەکە ین کە واز لە بۆمباران و گواستنەوەی گەلی کورد بهێنێ و رێگا بدا بە رێکخراو و دەزگاکانی نێو دەولەتی کە یارمەتی بۆ قوربانیەکانی شەری کیمیاوی درێژ بکەن.

داوا لە ولاتە عەرەبیەکان دە کەین کە دەنگی بێزاری خۆیان دەر ببرن و تاوانی حکومەتی عیراق بەرامبەر بە گەلی کورد مەحکوم بکەن و پشتگیری خۆیان لە قوربانیەکانی شەری کیمیاوی رابگەیەنن و داوالە حکومەتی عیراق بکەن کە بۆمباران و گواستنەوەی کوردەکان واز لێ بێنێ"

بەرەی نیشتمانی بەحرەین
پارتی کومونیستی میسر
کۆمەلەی نیشتمانیەکانی میسر لە دەرەوەی ولات.
بەرەی نیشتمانی رزگاریخوازی عومان
پارتی کومونیستی ئۆردون
بەرەی رزگاریخوازی نیشتمانی بەحرەین
بەرەی خەباتی گەلی فەلەستین
بەرەی دیموکراتی رزگاریخوازی فەلەستین
بەرەی گەلی بۆئازادی فەلەستین
رێکخراوی بەرەی نیشتمانی ئۆردون
رێکخراوی بەرەی دیموکراتی لە ئۆردون
بەرەی نیشتمانی رزگاریخوازی فەلەستین سەرکردایەتی گشتی
پارتی کومونیستی عەرەبستانی سعودی.

بۆ ل ٨

١٠ ساڵ بەسەر کۆچی دوایی مامۆستا گیوی موکریانی
١٩٠٣ - ١٩٧٧

"مرۆڤ بە نرخترین سەرمایەی جیهانە. سەرمایەی مرۆڤیش کار و رەوشت و تێکۆشان و خزمەت گوزارستی بۆ میللەت و مرۆڤایەتییە"

ئەم ساڵ ١٠ ساڵە کە مامۆستا **گیوی موکریانی** ماڵئاوایی لێکردووین ، گیانی بە خاکی نیشتمانە پارچەپارچە کراوەکەی ئەسپارد ،ئاواتی هەلهاتنی رۆژی ئازادیکوردستانی بردە ژێر گڵ.

مام گیو ناوی عبدالرحمن کوری عبداللطیف ساڵی ١٩٠٣ لە سابلاغ لەدایك بوە. لەتەمەنی ١٢ ساڵیەوە سابلاغی بەجێ هێشتوە لەگەڵ سید حسین حوزنی موکریانی برایکەوتوە بۆسوریا لەساڵی ١٩١٥ هەرچەندە منا بوە،بەلا هاریدەدەری مامۆستا حوزنی بوە لە دامەزراندنی چاپخانەیەکی کوردی لە حەلەب.واتە لەو ساڵەوە ژیانی بە ستراوەتەوە بە چاپ و رۆژنامەگەری کوردی.لەساڵی ١٩٢٦ - ١٩٣٢ دوای گەرانەوەیان بۆکوردستانی عیراق و دامەزراندنی چاپخانەی" زاری کرمانجی" لەرواندوز ، مامۆستا گیو ئەرکی بەرێوە بەرایەتی "زاری کرمانجی" خراوەتە ئەستۆ. مامۆستا گیوی کورد پەروەر، هەموتواناو ژیانی بۆخزمەتی زمانو ئەدەبیاتی گەلی کورد تەرخانکرد بوو.لە هەر شوێنێك دەست نووسی یا پەراوەکی کورد وەچنگ کەوتبێ کۆی کردوتەوە و لە فەوتان رزگاری کردوون. بەمەش رانەوەستاوە بەلکو شەو نخوینی کردوە بۆ بلاوکردنەوەی زمان وئەدەبی کوردی. لەساڵی ١٩٣٥ - ١٩٣٦ الە هەولێرلەگەل سەید حوزنی براو شێت مستەفاگۆڤاری" روناکی "یان بلاو کردوتەوە. خەریکی بوژانەوەی زمان ومیراتی نەتەوایەتی کورد بوە . لەدوایکۆچی سەید حوزنی برای ساڵی ١٩٤٧ ئەرکی چاپخانەی گرتوتە سەرشانی

بۆ ل ٨

بزووتنەوەی خوێندکارانی کورد لە دەرەوەی ولات

خەباتی خوێندکاران و لاوانی کورد لەگەل بزووتنەوەی خوێندکاری لە ولاتانی سەرمایەداری یا خەریك بوژانەوە فەرقی هەیە . هەر بۆیەش ئەرکی قورس ترو گرینگتر دەکەوێتە سەر شانی خوێندکاران و لاوانی کورد لە ژوورەوە یا لە دەرەوەی ولات .

خوێندکارو گەنجی کورد لە هەل و مەرجێك دا دەژی کە ولاتەکەی لە نێوان چوار حکومەتدا دابەشکراوە . تەنانەت بە ناوی نیشتمانەکەی خوی کە کوردستانە ناو و نیشانیشی نیە. نەك هەر ئەوە بەلکو گەلەکەی لە هەموو مافێکی نەتەوایەتی بی بەشکراوە. لە لایەن سێ حکومەتی دیکتاتورو شوڤێنی کەوتوتە بەر پەلامارو ولاتەکەی کراوە بە مەیدانی شەرێکی رانەگێنراو. کوشتاری بە کومەلی خەلکی بێتاوان ، بەندیخانەو لە داردانی لاوان جوولگردنی کوردستان و راکوێستنی خەلك، بۆتە سیاسەتی رۆژانەی حکومەتە داگیرکەرەکانی ئێران و عیراقو تورکیا . لە راستیدا ئێستا سیاسەتێکی ژینوسیدی لە ئاست گەلی کورد بەرێوە دەچێ .

لەو هەلو مەرجەدا گەنج و خوێندکاری کورد لە دەرەوەی ولات بەر لە هەموو شت ئەشی بیر لەوە بکاتەوە کە نیشتمانەکەی ، نەتەوەکەی لە چ حالێك دایە. ئەو وەك رۆلەی ئەو میللەتە دەبی چ بکاو ئەرکی سەرشانی کامەیە ؟ بیر لەوە بکاتەوە کە بۆچی هاتوتە دەروو یان بۆچی ناچار بوە نیشتمان و کەس و کاری خوی بەجێ بێلی و ئاوارەی هەندەران بی .

راستە خوێندکارو لاوی کوردیش وەکو رۆلەی هەموو میللەتی تر بارو دۆخی کومەلایەتی و جینایەتی جیاواز بیان هەیە. بمانەوێ و نەمانەوێ ئەم بارو دۆخە کار دەکاتە سەر بیرو باوەڕو بۆچوون و لێکدانەوەی مەسەلەکانی سیاسی و کومەلایەتی ئەوان . بەلام شتێکی تر لەوانە گرینگتر کە جێگای باسە و بۆ لێکولینەوە دەبی ، قوناخی ئێستای خەباتی رزگاریخوازی کوردە. لەم قوناخەدا خەبات بۆ رزگاری و بۆ وەدەس هێنانی مافی رەوای نەتەوایەتی هەر لەو کاتەشدا خەباتە دژی چەوسانەوەو کونەپەرستی و دەرەبەگایەتی و دژی ئیمپریالیزم.

ئەگەر ئەم راستیە لەبەر چاو بگرین کە هیچ یەك لەو دەستەو تاقمانەی سەر بە چینی جیاوازی کومەل ، یا خاوەنی بیرو باوەری جیاواز ناتوانن بە تەنیاو بە بی پشتیوانی کومەلانی هەراوی خەلك و بە بی هاوکاری لەگەل یەکتر لەو مەیدانەدا سەرکەون ، ئەوەدەم هیچ رێگای دیکەمان نامێنی تەنیا ئەوە نەبی کە یەك بگرین و رێك بکەوین و بە هاوکاری و بە یەکیتی تا پلەی سەرکەوتن خەبات بەرێوە بەرین.

بۆ ل ٨

بە پێشوازی حەفتاساڵەی شۆڕشی مەزنی سۆسیالیستی ئۆکتۆبر

ئۆکتۆبەری ئەمساڵ ، ٧٠ساڵ بەسەر یەکێک لە مەزنترین و گرنگترین رووداوی مێژوویی جیهان دا ، رادەبرێ. رووداوێک کە دنیای لەرزاند و رێگای بۆ گۆڕانی بنەرەتی سەرخان و ژێرخانی کۆمەڵ کردە وە و بۆ هەوەڵ جار دەسەڵاتی سیاسی لە چنگ پاشا و دەرەبەگ و بۆرژوازی دەرهێنا و سیستەم هێنا دەرو کرێکار و وەرزێڕ و خەڵکی رەشایی دەسەلات و چارە نووسی خۆیان گرتە دەست . شۆڕشی مەزنی سۆسیالیستی ئۆکتۆبر بەبێ و باوی ئەبەدی بوونی نیزامی سەرمایەداری پووچ کردە وە و راست و دروستی زانست و فەلسەفەی مارکسیستی نیشان دا .

بەرو بووی ئەم شۆڕشە مەزنە لە جیهان دا تا ئێستا بەکورتی بریتی بووە لە : پەیدابوونی هەوەڵین دەوڵەتی بە هێزی سۆسیالیستی جیهان ، تێکشکاندنی فاشیزم و دامەزرانی سیستەمی سۆسیالیستی جیهانی ، پەرە گرتن و بەهێز بوونی جوڵانەوەی کرێکاری، پەرەگرتنی جوڵانەوەی بەهێزی ئاشتی و دیموکراسی ، لەبەر یەک هەڵوەشانی سیستەمی نگریسی کۆلۆنیالیستی و بەهێز بوونی جوڵانەوەی رزگاریخوازی و دژی ئیمپریالیستی، وە چوونەسەری رادەی فیکر و تێگەیشتنی زانستی کۆمەلانی خەڵک.

سروشتیە تێ پێشکەوتووخوازو حیزب و کۆڕ و کۆمەڵی دیموکرات و بەشەر دۆست، هەر لە ئێستاوە خۆیان بۆ یاد کردنەوەی ٧٠ ساڵەی ئەم رووداوە گرنگە ئامادە دەکەن. جوڵانەوەی رزگاریخوازی کوردیش کە بەشێکە لە جوڵانەوەی دژی ئیمپریالیستی و کۆنەپەرستی و لە ریزی بزووتنەوەی شۆڕشگێری پێشکەوتنخواز و دیموکراسی جیهان دایە، بێگومان خۆی لەم پێشوازیە هەڵناوێرێ. سەرەڕای ئەوەی وەک گۆشەیەکی هەرە بچووکی ئەو بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد بۆ بەشداری لە یادی ٧٠ ساڵەی ئەم رووداوە مەزنە، ئەوەندەی لە تواناییدا هەبێ، گۆشەیەکی لاپەڕەکانی خۆی بۆ ناساندنی لایەنەکانی شۆڕشی مەزنی سۆسیالیستی ئۆکتۆبر تەرخان دەکا . سەرەتای ئەم باسە بە بڵاو کردنەوەی "تێزەکانی لینین" بە ناوی " شۆڕشی سۆسیالیستی و مافی نەتەوەکان لە دیاری کردنی چارە نووسی خۆ" دا دەست پێدەکا .

ئەم تێزانە لە ٩ ئاڵقەدا ژانویە و فێوریەی ١٩١٦ دا نووسراون. ئێمە بە نۆرە و بە دوای یەک دا بڵاویان دەکەینە وە . هەر وەها داوا لە نووسەرانی پێشکەوتووخوازی کورد دەکەین کە لەم بوارەدا هاوبەشی بکەن و بە نووسین یا وەرگێڕانی بابەت ئەم گۆشە بە برازێننە وە .

شۆڕشی سۆسیالیستی و مافی نەتەوەکان لە دیاری کردنی چارە نووسی خۆدا .

" تێزەکان "

١ ـ ئیمپریالیزم ، سۆسیالیزم و ئازادی نەتەوە بن دەستەکان.

ئیمپریالیزم بە رزترین قۆناخی هەڵدان و پێگەیشتنی سەرمایەداریە. سەرمایە لە وڵاتە پێشکەوتوەکانی سەرمایەداری ، لە چوارچێوەی دەوڵەتە نەتەوەییەکان چۆتە دەر و یاوان (انحصار) ی کردۆتە جێگری پێش برکە و مل بە ملەی ئازاد و هەموو هەلومەرجێکی زاتی بۆ بەجێ گەیاندنی سۆسیالیزم پێک هێناوە . هەر بۆیەش لە ئورووپای رۆژئاوا ولە وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا خەباتی شۆڕشگێری پرولتاریا بۆ روو خاندنی دەوڵەتە سەرمایەدارەکان و بۆ داماڵینی دەسەلات و خاوەن ملکیەتی لە چنگ بۆرژوازی، بۆتە فرمانی رۆژ.

ئیمپریالیزم بە توند کردنی ناتەبایەکانی چینایەتی تا رادەیەکی زۆر ، وە بە خەراپتر کردنی باروودۆخی ژیانی خەڵک لە دوولاوە، هەم لە باری ئابووری ـــ تراستەکان وگرانی نرخەکان ـــ وە هەم لە باری سیاسی ـــ بە هێز کردنی نیزامیگەری وزۆر کردنی شەڕەکان وتوند کردنی کۆنەپەرستی و پتەوکردن و پەرە پێدانی بناخەی ستەمی نەتەوایەتی وتاڵان و دایلۆسینی کۆلۆنیالیستی ـــ کۆمەلانی خەڵک بۆ لای خەباتی ئاوا پاڵ پێوە دەنێ.

سۆسیالیزمی سەرکەوتوو ناچار دەبێ دیموکراسی تەواو پیادە بکا وئەمەش نەبناخە بە تەنێ هەر پێویستە و نەبێ مافی بەرامبەری و وەک یەکبوونی نەتەوەکان مسۆگەر بکا ، بەڵکو هەروەها ئەشێ مافی نەتەوەبن دەست و زوڵم لێکراوەکان لە دیاری کردنی چارە نووسی خۆیاندا ـ واتە مافی جیا بوونەوەی ئازادانەی سیاسی ـ بە ئەنجام بگەیەنێ .

حیزبە سۆسیالیستەکان ئەگەر هەر لە ئێستاوە و کاتی شۆڕش و دوای سەرکەوتنیش ئازادی نەتەوە کۆیلە و بن دەستەکان بە تەواوی لە تێکۆشانی خۆیاندا ، نەچەسپێنن و لە سەر ئەو بنەمای بەلەگرتنی ئازاد و بە دڵخوازی پەیوەندی یان لەگەڵ دانەمەزرێنن ـ بەلە گرتنی ئازادانە و دڵخوازیش بەبێ ئازادی جیا بوونە وە، وتە یەکی درۆیە ـ خەیانەت ئەکەن بە حیزبانە بە سۆسیالیزمی دەکەن " ✱

پاشماوەی ل ١

چنایەتی حکومەتی...

لە بانگەوازی سەرۆکی پارتی دیموکرات دا ناوچە چۆڵ کرا و گوندە وێران کراوەکان بەم شێوەیە باس کراون :

پارێزگای سلێمانی ٣٥٦٤ کم چوارگۆشە
= هەولێر ٢٨٩٩ = =
= کەرکوک ٣٠٨٣ = =
= دهۆک ٤١٢٢ = =

ئەو ناوچانەی ئێستا خەریکە وێران دەکرێن و خەڵکەکەیان دەگوێزرێتەوە و یا ٥٠٪ چۆڵ کراوە
پارێزگای سلێمانی ٦٨٤٩ کم چوارگۆشە
= هەولێر ٤٣٤٩ = =
= سەلاحەدین ١٤٥ = =
= دهۆک و نینەوێ ٣٠٢٤ = =

ئەم ناوچانەی ئێستا کە حکومەتی عیراق بەرەسمی بە خەڵکەکەی راگەیاندوە کە دەبێ چۆڵی بکەن :
پارێزگای هەولێر ٤٥٦٠ کم چوارگۆشە
= دالی ٢٢٠٠ = =

گوندو شارۆچکەی دیکەش لە پارێزگای سلێمانی و دهۆک .

بۆ ل ٨

کوردستان لە چاپەمەنیەکاندا

رۆژنامەی رەبۆتنیچیسکۆ دیلۆ ئۆرگانی کومیتەی ناوەندی حیزبی کومونیستی بولگاریا لە ژمارە ١٢ی مانگی مایدا لە ژێر سەردێڕی "جیاوازی ناپاک بەرامبەر بە کەمایەتیەکان" وتارێکی بڵاو کردۆتەوە و دەنووسێ:

"لە رۆژەکانی ٢-١١ی مانگی ئەیار کۆبوونەوەیەکی نێو نەتەوەیی لە ڤیێنا بێ تەختی ئوتریش بەسترا ،تا لە سیاسەتی تورکیا بەرامبەر بە کەمایەتیەکانی دانیشتووی ئەم وڵاتە بکۆڵێتەوە. کە لێکۆڵەرانی زانایان و پیاو ماقووڵی کۆمەڵایەتی و رۆژنامەنووسەکانی ئوتریش و یونان و ئینگلیز و فەرەنسە و ئەڵمانی رۆژئاوا لە کۆبوونەوەکەدا بەشداریان کردبوو.

بەشداربووەکانی کۆبوونەوە گوێیان راگرت لە زۆر بەڵگەو دەنگوباس لە لایەن نوێنەرانی کە مایەتیەکانی کورد و ئەرمەن و یونانی و چەرکس و هی تر لە تورکیا سەبارەت بە زوڵم و زۆرداری دڕندانەی حکومەتی تورکیا لە کۆمەلانی رەگەزی و ئاینی لەم وڵاتە دا . بە گوێرەی ئەم بەڵگە و دەنگو باسانە سیاسەتی تواندنەوە و گواستنەوەی بە توندی کە مایەتیەکان رۆژ بە رۆژ لە تورکیا پەرە دەستێنێ . بەڵگە و ژمارەکان نیشان دەدەن کە ژمارەی خەڵکی کە مایەتیەکان لەم وڵاتە لە کەم بوون دایە . بۆ نموونە ئەرمەنیەکان کە ساڵی ١٩١٤ بیست و یەک میلیون بوون، ئێستا ٧٠هەزار کەس ماون. یونانیەکان لە دوو میلیون کەسەوە بوون بە پێنج هەزار کەس. هەروەها ژمارەی راگردوەکان لە تورکیا لە ماوەی بیست ساڵی رابردوودا (٦٠-١٩٨٠) گەیشتوونەتە ١٦٠ هەزار کەس.

لە هەموان پتر و گەورەترین کۆمەڵی نەتەوەیی لە تورکیا کوردن کە ژمارەیان دەگاتە ١٠ میلیون کەس. کوردەکان لە ژێر قورسترین زوڵم و چەوسانەوەدان. زۆر لە وتەبێژەکانی کۆبوونەوە رایانگەیاند کە بە تورک کردنی کەمایەتیەکان هەر بەردەوامە .کە مایەتیەکان لە هەموو مافێکی شارستانی و نەتەوایەتی بێبەشن. فەرهەنگ و زمانی زگماکیان لێ قەدەغە کراوە . شوێنەواری شارستانی و فەرهەنگی و مێژوویی ئەوان بەجارێک وێران کراوە. لە بەڵگەکانی کۆبوونەوەدا سیاسەتی تورکیا بە توندی مەحکوم کراوە . تەواوی دوکومێنتەکانی کۆبوونەوە، روونیان کردەوە کە نۆرمی مافی نەتەوەیی و پرنسیبی دوکومێنتی هێلسنکی لە لایەن حکومەتی تورکیاوە پێ شێل کراوە .

بەشداربووەکانی کۆبوونەوە ئاموژگاریان کرد کە تا ئەو دەمەی پێ شێل کردنی مافی مرۆڤ لە تورکیا بەردەوامە، تورکیا لە بازاڕی هاوبەشی ئورووپا بە ئەندام وەرنەگیرێ. کۆبوونەوە بڕیارێدا کە بەڵگەو بڕیارە پەسندکراوەکانی ئەم کۆبوونەوەیە بدرێن بە کۆبوونەوەی گشتی ئورووپا بۆ ئەمنیەت و هاوکاری. ●

پاشماوەی ل ٢ ،

مێژوو . . .

زمان و کولتورو مێژوو خاك، حاشا دەکا، لەو کاتە دا کە تەنیا لە سەر داوای مافی خودموختاری پتر لە ٥٠ هەزار کەس کوردی کوشتوە و هەزاران خاوو خێزانی کوردی ئاوارە و دەربەدەری هەندەران کردوە ، لەو کاتە دا کە هەموو شوێنەوارێکی دیموکراسی و هەموو دەنگێکی ئازادیخوازی لە سەرانسەری ئێران و لە کوردستانیش بە تانگ و توپ و پێ شێل و کپ کردوە، لە کاتێکا کوردستانی کردوتە موڵکە و بنکەی لەشکری داگیرکەر و ژیانی ئاسایی خەلکیش خراوەتە ژێر کونتروڵ و چاوەدێری پاسدارانی دژی ئیسلام، دەیەوێ خۆی بە خەم و خۆر و دۆست و پشتیوانی کوردەکانی دەرەوە لە ئەو دیوی سنوورم نشان بدا .

دەیەوێ ئیسلام بە شێوەی " ولایەتی فەقیە " لە کوردستانی عێراقیش سەقام گیر بکا . بەڵێ مێژوو دووپات دەبێتەوە .

لێ ورد بوونەوەی ئەم سیاسەتە چەپەل (فیلاویەی ئاخوندی زۆر کەلەبین و قوژبنی داپوشراومان بۆ روون دەکاتەوە . ئەم سیاسەتەو هەڵوێستە قەت ناتوانێ بە قازانجی جوولانەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد بێ .

ڕێژیمێکی لە وڵاتەکەی خۆی دا هەموو شوێنەوارێکی ئازادی و دیموکراسی کوێر کردبێتەوە . هەموو حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسی دیموکرات و پێشکەوتووخوازی قەدەغە کردبێ ، زیندانەکانی وڵاتی لە ئازادیخوازانی ئاخنی بێ و گرتن و راونان و ئیعدامی ئازادیخوازانی ئێران کردبێتەوەی ڕۆژانەی کاربەدەستانی بێ .

ڕێژیمێکی جوولانەوەی رزگاریخوازی کوردی لە وڵاتەکەی خۆی لە خوێن دا نوقم کردبێ ، چۆن دەبێتە دڵسوز و پشتیوانی جوولانەوەی کورد لە عێراق و یا لە بەشێکی دیکەی کوردستان . ڕێگا دان بە بڵاو کردنەوەی گوڤارێکی ئەدەبی و فولکلوری لە ژێر زەختی هێزە دیموکراتەکانی کوردستان و بۆ فریوو چاو نوساندنی کۆمەلانی خەلك ، یا یەك دوو ڕۆژنامەی سەر بە چەند حیزبی کوردیش بیخەنە بەرچاو ، هیچ شتێك لە سیاسەتی کونەپەرستی و شوڤینیستی و دژ بە کوردی ڕێژیمی ئاخوندی ناگۆڕێ و جنایەتی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان ناشواتەوە .

لە سەڵەکە روونە ! خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی عێراق بە تایبەت پاش پێك هاتنی بەرەی نیشتمانی دیموکراتی عێراق " جود " گەیوەتە پلەیەکی بەرزترو و بوتە بزووتنەوەیەکی بەرینی نەتەوەیی و نیشتمانی . جوولانەوەی کوردستانی عێراق سەبارەت بە وەزعی تایبەتی کوردستان و دابەش کردنی کورد لە نێوان چەند دەوڵەتان دا ، وە بوونی سەروەت و سامانی نەوت لە خاکی کوردستان و جەوهەرو نێوەرۆکی پێشکەوتووخوازانەی جوولانەوەکەی ، سەرنجی دەوڵەتانکانی دراوسێ و تەنانەت ئیمپریالیست و حکوومەتە دەسنیژەکانیش، بۆ لای خۆ ڕاکێشاوە .

بە سوسیال دیموکراسی ڕۆژئاواشەوە دەیانەوێ بە جۆرێك دەست بخەنە نێو جوولانەوەی رزگاریخوازی کوردو لووتی تێ بژێنن و جێ پێیەکی بۆ خۆیان لە نێو جوولانەوە دا بدۆزنەوە .

ئەگەر نەش توانن شۆڕشی ئازادیخوازانەی کوردستان سەرکوت بکەن ، هەر نەبێ وای لێ بکەن لە ڕێگای ڕاستی خۆی لابدەن. باری شۆڕشگێری و پێشکەوتووخوازانەی بێسەوبەر بکەن بە جوولانەوەیەکی بێ خاسیەت و جوولانەوەیەکی ئەوتۆ کە زیان بە بەرژەوەندەکانیان نەگەیەنێ . ب. ر. ا

بۆ ل ٧

پاشماوەی ل ٣ ،

بزووتنەوەی . . .

دیارە ئەم ڕێك کەوتنە بەو مانایە نیە کە کەس واز لە بیرو باوەری سیاسی و دنیا بینی خوی بێنی . بەڵکو بەو مانایەیە کە لە مەیدانی خەباتی سیاسی دا دژی دوژمنی هاوبەش پێکەوە کاربکەن یەك هەر ئەوە لاوان و خوێندکارانی کورد بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پێویستە لەگەڵ ڕێکخراوە پێشکەوتووخوازو دیموکراتی خوێندکارانی وڵاتانی ئێران و عێراق و تورکیاو سووریاش هاوکاری بەرێك و پتەویان هەبی و ئەوانیش بۆلای پشتیوانی لە خەباتی ڕەوای خۆیان ڕابکێشن .

خوێندکاران و لاوانی کورد لە دەرەوەی وڵات هێزێکی بە تەوژم و توانایەکی لەبن نەهاتوویان هەیە . بیجگە لەو خوێندکارانەی کە ساڵەهایە بۆ خوێندن هاتونە دەر ، لەو ساڵانەی دوایی‌دا هەزاران خوێندکارو گەنجی کوردیە ناچاری وڵاتیان بەجێ هێشتووە ئەوانە بژاردەی کۆمەڵی کوردەوارین و هیوای داوڕۆژی کۆمەڵن . ئەگەر ئەم هێزە بە تەوژمە لە کۆمەڵێکی دیموکراتی خوێندکاریدا کۆ ببێتەوە ، بێگومان دەتوانی خزمەتی گەورە بە فەرهەنگ و ئەدەب و زمانی کوردی بکا ، دەتوانی مێژو و خەباتی رابردووی کورد بە ئورووپا بناسێنی ، دەتوانی مەسەلەی کورد وەك مەسەلەی میلەتێکی بیست میلیونی دابەشکراو بۆ بیرو ڕای گشتی ئورووپا روون کاتەوە . دەتوانی سەرنجی کوڕو کۆمەلە دیموکراتەکانی ئورووپا بۆ خەباتی ئەووری گەلی کورد ڕابکێشی . دەتوانی یارمەتی گرینگ بە خەباتی ئێستای نەتەوەکەمان بکا . دەتوانی بۆ زیانی کوردەکانی ئاوارەو خوێندن و فێرکردنیان هەنگاوی گرینگ باوێژی زۆر بە داخەوە دەتوانین بڵێین کە خوێندکاران و لاوانی کورد لە دەرەوەی وڵات نەیانتوانیوە وەك پێویستە ئەرکی سەرشانی خۆیان بەجێ بگەینن . نەیانتوانیوە ولامدەری ئەو هیواو ئاواتە بن کە گەلەکەمان لە ژێر بومبارانی دوژمن دا چاوی تێ بڕیوە . ئەم هێزە بە تەوژمە پارچە پارچە بووەو هەر پارچەی بەستراوەتەوە بە سیاسەتی حیزبێکی سیاسی لە وڵاتدا ،ئەوەش خوی کاری کردوتە سەر ڕەوەندی بزووتنەوەی یەکگرتوی خوێندکاران و هێزێکی زور بە زایە چوە .

خوێندکارانی کورد لە دەرەوەی وڵات دەتوانن لەگەڵ پاراستنی پەیوەندی حیزبی و ڕێکخراوەیی خۆیان لە کۆمەلێکی گشتی خوێندکاریدا کۆ ببنەوەو لەم بواردا تەنیا بەرژەوەندی گشتی جوولانەوەی کورد لە بەرچاو بگرن و لەو ڕێگایەوە کۆمەك بە جوولانەوەی رزگاریخوازی کورد بکەن .

بۆ ل ٧

پاشماوەی ل ٢

مافی مرۆڤ لە . . .

فروشتنی نهێنی ئەمریکا بە کۆماری ئیسلامی ئێران ، کەم کەس دەیەوێ بزانی ئەو چەکانە لە ئێران دا بۆچی بەکار دێن . لە بەندیخانەو شەقامەکان یا جەبهەی شەردا . پاسدارانی خومەینی هەروا حکومەتی کوشتارو ترس درێژە پێ دەدەن . لە هیچ قوژبنێکی دنیا بە قەدەرایی کۆماری ئیسلامی مافی مروڤ نەکەوتوتە بەر پەلامارو پێ شێل نەکراوە هەزاران ئێرانی تەنیا بە تاوانی هەبوونی بیرو باوەری جیاواز گوللە باران کراون . هەزاران کەس بە تاوانی دژایەتی ڕێژیم لە بەندیخانەکان دا لە هەلّ و مەرجی خەفەتباردا دەژین .

ئەو کەسەی بەیاننامەیەك دژی حکومەت بڵاو بکاتەوە ، بە تاوانی " شەر لە گەڵ خودا " و " مفسد فی‌الارض " گوللە باران دەکرێ . هەموو ئازادی و دەرەتانی کۆمەلایەتی لە ژنان تەنگە بەر کراوە . ئەو ژنانەی جلی " ئیسلامی " نەکەنەبەر ، بۆ ئوردوگای کاری ئیجباری دەنێردرێن . ئەشکنجە بە شێوەی بیر لێ نەکراوە لە کۆماری ئیسلامی دا باوە . لێدان و دەس درێژی بۆ گیراوەکان مەشقی ڕۆژانەی پاسدارو بەندی وانەکانە . لاوان لە سینەماو شەقام و نێو ئوتوبوسان دەگرن و بۆ مەیدانەکانی شەریان دەنێرن . پروفیسوری ناوبراو دەنووسێ حکومەتی ئەمریکا بە ناردنی چەکی بە دزی بۆ ئێران چاو لەو ڕاستیە دەپۆشێ کە ئێستا تەواوی خەلکەکانی لە لایەن حکومەتی ئێرانەوە دیل کراون .

ئەمریکاییەکان کە نایانەوێ دەستیان لەو جنایەتانە دابێ پێویستە چیتر بێ دەنگ نەبن ، بێ دەنگی لە ئاست ئەم جنایەتانە وەك بەشداری لە تاوان دا وایە .●

پیشمەرگەم ٠٠٠ من

هەلۆ

پێشمەرگەم من٠٠٠٠٠
نە تۆپ ، نە گوللە نە ئاسن
نە رەشاشی دەستی دوژمن،
نە فرۆکەی بۆمبا تەقێن
نە ناپالمی ئاگر پڕژێن
ناماترسێنێ،
لە خەباتا نام بەزێنێ
گیان لە بەر بمخاتە گۆڕێ،
رێگای راستم پێ ناگۆڕێ
بە پەیمانی من ، سوێند خۆری من
بۆ میللەتم دڵسۆزیە ،
تاکو مردن ، پێشمەرگەم من
٢
بەهار لە قەد پاڵی کێوا،
لە بەرزیا ، لە نشێوا
هاوین ، بە تین ، دوور لە بەزین
پایز ، لە گەڵ گەڵا رێزان ،
تاکو زستان
لە سەر لوتکەی چیای بەفرین ،
ماندوو نە بووم،
پاسەوانی ئەم خاکە بووم
لە شاڵاوی پیسی دوژمن ،
بە پەیمانی من ، سوێند خۆری من،
بۆ میللەتم دڵسۆزیە ٠٠
تاکو مردن
پێشمەرگەم من ٠٠٠ پێشمەرگەم من
٣
منیش وەکو ، ئەوەی پێشوو،
وەکو باو وباپیرانم
روح و گیانم، فیدا ئەکەم،
هاوار ئەکەم
بە لاماردەر ئەبەزێنم
ئەیرەوێنم
هەقی زەوتکراوی کورد ،بە نرخی خوێن
بە خەباتی زۆردار بەزێن ،
دەست ئەهێنم
بۆ گەلی من
بە پەیمانی من ،سوێند خۆری من
بۆ میللەتم دڵسۆزیە
تا کو مردن
پێشمەرگەم من ، پێشمەرگەم من
٤
دەنگی ئازاد ، دەنگی رەوا
چریکەی داد ، ئەبێ کەرکا
گوێچکەی بێ داد
ئەبێ تاوانباری خوێن رێژ،
چنگی پیسی ، دەستی بێ نوێژ
لە پەخەی کورد بەر داتەوە
چنگ بە گریژ، نینۆك دریژ،
مێردە زمەی ئارەق نە رێژ
باش تێ بگا لە سۆزی من ،
بە پەیمانی من ، سوێند خۆری من
بۆ میللەتم دڵسۆزیە
تاکو مردن
پێشمەرگەم من ، پێشمەرگەم من
٥
بۆ ئەوانە کە بێ شەرم،
وەك هولاكۆ درندانە دێنە سەرم
لە ناو تاریکایی شەوا ،
کە بێ خەبەر والە خەوا،
ماڵ و دێهات ئەسووتێنن
کۆرپەم لە خوێن ئەگەوزێنن،
خەو لە چاوان ئەتۆرێنن
بۆ ئەوانە،
تا ئەم خاکە ، ئەم بەهەشتی
کوردستانە ،
گۆرستانە ٠٠٠ جێگای مردن ،
بە پەیمانی من ، سوێند خۆری من
بۆ میللەتم دڵسۆزیە
تاکو مردن
پێشمەرگەم من ، پێشمەرگەم من
٦
بە ستەی بەرزی هیوا داریم
سەرکەوتنم بۆ باس ئەکا ،
گوێی ناحەزانم کاس ئەکا
گیانم لە سەر لە پێی دەستم ،
قوربانیە بۆ مەبەستم
تا سبەینێ :
مژدەی شادی بۆ کورد بێنێ،
بۆ سەرکەوتن
بە پەیمانی من ، سوێند خۆری من
بۆ میللەتم دڵسۆزیە ●

هەواڵنامەی کتێب

پاشماوەی ل ٦

باری کورد لە تورکیا

نووسەر چەند بەڵگەیەکی مێژوویی نیشان دەدا کە چۆن کوردەکان لەسەردەمی حوکمی عوسمانی دا یارمەتی ئەو بولگارانەیان کردوە کە دوورخراونەوە و هەروەها بۆ زیاندنەوەی جێژنی نەتەوایەتی بولگار ، جێژنی " گیرێل میتۆد"ی کە هەموو ساڵی ٢٤ مانگی مای دەگیرێ ، یارمەتی بولگاریان داوە.

لەم بارەوە دەنووسێ :" بنچینەی پێوەندی دۆستایەتی کورد و بولگار دەگەرێتەوە بۆ سەردەمی تێکۆشانی هاوبەشیان دژی دیلیەتی دەستی تورکەکان. لەوکاتەدا شۆرشگیرانی کوردیش دوور دەخرانەوە بۆ شوێنە دوورەکانی بولگاریا . بۆ نموونە ساڵی ١٨٤٧ میربەدرخان بۆ فارنا دوورخرا۔ بۆوە . خان مەحمود بۆ وان و بۆ سیلیسترا ، حوسێن بەگی دەرسیم بۆ شاری قیدن ساڵی ١٨٦٣.

لە ساڵی ١٩١٩وە کە مستەفا کەمالی " ئەتاتورك" کرا بە پشکنێری لەشکری ٩ و لە شکری ٣ ، بناغەی سیاسەتی دوژمنکاری کەمالیەکان دژی کورد دارێژراوەو تا ئێستاش بە توندو تیژی درێژەی هەیە.

نووسەر باسی سەرکوتکردنی راپەرین و شۆرشەکانی کورد دەکاو دەنووسێ : دوای شۆرشی شێخ سەعید (١٩٢٥) ٢٠٦ گوندی کوردستان سووتێنرا و ٨٧٥٨ خانوو وێران کران ، ٢٥٠هەزار کەسیش قەتل عام کرا .

لە سالانی شەری دووهەمی جیهانی دا ، لە ٥٠ دیڤیزیۆن لەشکری تورکیا ٣٦ یان لە کوردستان راگیرا بوون و ئامادە کرا بوون کە ستالینگراد پەلامار بدەن . ئەو لەشکرانە ئێستاش بۆ سەرکوتکردنی درندانەی بزووتنەوەی کوردەکان لە کوردستانی تورکیا راگیراون .

نووسەر لەسەر ئەو باوەرەیە کە بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد لە عیراق و ئێران ، ساڵەکانی ١٩٤١۔٤٦ لە بەر هەبوونی لەشکری تورك لە کوردستانی تورکیا ، نەیتوانی یارمەتی و پاڵپشتی راستەقینە لە کوردستانی تورکیا وەربگرێ.

نووسەر دێتە سەر باسی گواستنەوە و دوور خستنەوەی کوردەکان و دەنووسێ .

سەرکوت کردنی راپەرینەکانی کورد و گواستنەوەیان بۆ ناوچەکانی تر ،بەو مەبەستە بوە کە نەهێڵن ژمارەیان لە هیچ ناوچەیەك لە چاو ترکەکان لە سەدی ١٠ تێ پەرێ . ئەم سیاسەتە هەر بەردەوامە. لە هەشتاکانیش ئەوانەی لە حەکاری گوێزراونەوە ، ژمارەیان کەمترە لە ٦٠ (شیست) هەزار کەس. لەکاتێك دا ژمارەی زەو وزوو لە نێو کوردەکان بەرزترە ولە چاو ترکەکان دەگاتە ٣٣٪ لەگەڵ ئەوەشدا لە بەر کوشتن و گواستنەوە لە کوردستان ژمارەیان لە کەمی دایە . زمانی کوردی لە ساڵی ١٩٢٤ەوە قەدەغە کراوە و کوردەکان بە " تورکی شاخاوی" ناو دەبەن و لە زمان و نووسراوی تورکیا دا ناوی کوردو کوردستان نابەن.

پاش کودیتای ساڵی ١٩٦٠ لە تورکیا خەباتی کوردەکان بەدوو شێوە پەرە دەستێنێ :

ـ شێوەی هاوکاری لەگەڵ هێزە چەپەکانی تورکیا .

ـ بە شێوەی سەربەخۆ

کوردەکان لە رێکخراوە چەپەکانی تورکیا دا بەشداری دەکەن . وەك پارتی کرێکارانی تورکیا کە لە پارلمانیش دا بەشدار بوو ، دیفاعیشی لە بەرژەوەندی کورد دەکرد . پارتی کرێکارانی تورکیا لە کونگرەی ساڵی ١٩٧٠ ، سەبارەت بە مەسەلەی کورد بریاری تایبەتی وەرگرت هەر بۆیەش کاربەدەستانی تورکیا ئەو پارتەیان هەڵوەشاندەوە .

بەشداری کوردەکان لە رێکخراوە چەپەکانی تورکیا دا ، بوو بە هۆی ئەوە کە کوردستانی تورکیا ببێتە مەڵبەندێکی سەرەکی بۆ ئەو رێکخراوانە بووژاندنەوەی بزوتنەوەی نیشتمانی ساڵەکانی ٦٠ کوردستانی تورکیاشی گرتەوە .

کودیتای ١٩٧١ لە دژی هێزە چەپەکانی تورك و کورد ۔ رێکخرا .

نووسەر دێتە سەر باسی حیزب و رێکخراوە کوردیەکان لە کوردستانی تورکیا و لە دەرەوەی وڵات و دەنووسێ: " رێکخراو و پارتیە کوردیەکانی کوردستانی تورکیا رێباز و سروشتی دژی ئیمپریالیستی یان هەیە . لە نێو هێزی پارتەکان دا رێبازی دژی کوموونیستیش دەبینرێ ، بەلام ئەو رێبازە کز و لاوازە . لە نێو پارتەکانی کوردستانی تورکیا دا ناتەبایی و ناکۆکی هەیە و بۆتە هۆی لەت بوون و جیا بوونەوە.

پاشان نووسەری وتار دێتە سەرباسی و لێکۆلینەوەی وەزعی ئابووری و کۆمەڵایەتی کوردستانی تورکیاو دەنووسێ : ٧٢٪ لە گوندەکان دا دەژین و بە کشت و کاڵەوە خەریکن .

٣٨٪ خێزانەکانی گوندی لە زەوی و کێڵگە بێ بەشن .

لە باری پیشەسازیەوە کوردستانی تورکیا دواکەوتووترین ناوچەی تورکیایە ٥/٦٪ پیشەسازی لە کوردستان وەکار ۔ خراوە. بەرهەمی پیشەسازی لە کوردستانی تورکیا تەنیا ٣/٥٪ بەرهەمی گشتی تورکیایە . سوودی بەرهەمی کوردستانی تورکیا بۆ ناوچەکە بەکار ناهێنرێ و بۆ شارە گەورەکانی رۆژئاوای تورکیا دەچێ .

بۆ ل ٧

پاشماوەی ل ٦

باری کورد لە • • •

بێکاری لە کوردستان لە چاو ناوچەکانی تر گەلێک پترە • کرێکارانی کشت و کاڵ دووجار مزەی ڕۆژانەیان لە کرێکارانی کشت و کاڵی ئەمە دوڵ ڕۆژ ئاوا کەمترە •

لە باری لەش ساخیەوە کوردستان لە گەل بەشەکانی تری تورکیا بەرئاورد ناگرێ • لە ناوچەکانی تورکیا بۆ ١٠ هەزار کەس چوار دوکتور هەیە ، لە کاتێکا لە کوردستان بۆ ١٠ هەزار کەس تاقە دوکتورێک هەیە •

"کودیتای جونتای فاشی"

بوژانەوەو پەرە گرتنی خەباتی هێزە چەپەکانی تورک و کورد ، بورژوازی و سەرکردە لەشکریەکانی ترساندو هانی دان کە کودیتای ١٢ی ئەیلولی ١٩٨٠ ڕێك بخەن کە لە ڕاستی دا دژی هێزە دیموکراتیەکانی تورکیا بەرپا کرا • لەو کاتەوە تیرۆری فاشستی و نیزامی بەرامبەر بە گەلی کورد بە توندی درێژەی هەیە • دەسەلاتی لەشکری و حوکمی عەسکەری لە کوردستانی تورکیا — بە گوێرەی بڕیاری پەسندکراوی ئەنجومەنی نوێنەران ١٩ ی مارسی ١٩٨٦ لە ٢٥ ویلایەتی کە زۆربەیان کوردن تا ئێستاش بەردەوامە • لە مانگی ئەیلولی ١٩٨٠ تا حوزەیرانی ١٩٨١ حکومەتی تورکیا ٤٤ ڕێکخراوی چەپیان تێك شکاند کە ٢٢ یان لەوانە ڕێکخراوی کوردی بوون • ئەم سیاسەتە لەو کاتەوە تا ئێستا درێژەی هەیە • دەسەلات دراوە بە لەشکر کە هەموو ئەندامێکی ڕێکخراوە شورشگێرەکانی چەپ و ئەندامانی پارتی کرێکاری کوردستانی تورکیا بێ موحاکەمەو حوکم دان کوللەباران بکا •

لە تورکیا گرتن و ڕاونانی بە کۆمەڵی خەلك درێژەی هەیە • شەش مانگ دوای کودیتا ژمارەی گیراوەکان گەیشتە ٤٥ هەزار کەس • لەوانە ١٨هەزار کەس حوکم دراون بە گوێرەی نووسراوی ڕوژنامەی "میللیەت" لە ١٢ی ئەیلولی ١٩٨٠ تا ئەیلولی ١٩٨٥ تەنیا لە کوردستان ٥٥٠٠ کەس گیراوە • لە ماوەی ٧ سالی ڕابردوودا ١٩٦٦٤٦ کەس لە تورکیا بە تاوانی سیاسی دراون بە دادگا لە سەر هەر مەسەلەیەك سەدان کەس حوکم دراون • ١٤٧٤ کەس لە ئەندامانی یەکێتی سەندیکای شورشگێری کرێکاران دراون بە دادگاو موحاکەمەیان ٥ سالی خایاند •

زوربەی ئەو کەسانە بە تاوانی جم و جوڵ و پروپاگاندەی کومونیستی بە پێی بەندی ١٤١ ، ١٤٢ قانونی جەزا کە لە قانوونی جەزای ئیتالیای فاشیست وەرگیراوە و ئێستاش لە تورکیا بەرێوە دەچێ، موحاکەمە دەکرێن •

لە تورکیا ژمارەی بەندیخانەکان هەروا زیاد دەکا • لە نێوان سالانی ١٩٥٠ - ١٩٥٧ ، ١٥٩ بەندیخانە دروست کراون کە بەشی جێگای ٣٧٥٨٦ بەندی دەکا • لە کوتایی ١٩٨٤ ژمارەی بەندیخانەکان گەیشتۆتە ٦٦٤ بەندیخانە بەندیەکان بە شێوەی سەدەکانی کۆن بەڵام بە ئامرازی نوێ بە چەشنی درندە ئەشکنجە دەکرێن•

پەرەگرتنی ڕەشەکوژی و ڕاونان و گرتنی خەلك دەکرێ لە زیاد بوونی پولیسی تورکیاوە بەرئاورد بکرێ• پولیسی تورکیا لە ٨٧ هەزار کەس لە سالی ١٩٨٢ تا سالی ١٩٨٥ گەیشتە ١٢٦هەزار کەس• ژمارەی ژاندەرمەش لە ٥٠ هەزار کەسەوە سالی ١٩٦٥ گەیشتە ١٢٥ هەزار کەس لە سالی ١٩٨٣ دا • لە سالی ١٩٨٤دا وە - ٣٠٪ ژاندەرمەی دایمی و ٦٥٪ ژاندارمی گەرۆك لە کوردستان ڕاگیراون• جگە لەوە هەیئەتی ئەرکانی چوار لەشکری تورکیا لە کوردستاندایە• واتە نیوەی پتری هێزی چەکداری تورك دژی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەی کورد بەکار دەهێنرێ •

نووسەر لە کۆتایی وتارەکەیدا ، پاش ئەوە کە باسی بە هێز بوونی تێکۆشانی هێزە دیموکراتەکانی تورکیا دەکا دەنووسی :

سیاسەتی دژ کاری کورد لە تورکیا دەگەرێتەوە سەر شوڤینیتی نەتەوەی تورك - کەمالیزم و پان تورکیزم کە سەرچاوەی لە مێژووی ئیمپراتووری تورکیا وەرگیراوە • لە سەر ئەو بناغەیە کە تورکەکان ناوی گوندی کوردەکان دەگۆڕن • وەزیری نێو خۆی تورکیا ئەمری داوە کە ناوی کوردی مندالی تازە لە دایك بوو تۆمار نەکرێ• ئەوانە هەموو دەری دەخەن کە سیاسەتی قەلاچۆ کردنی کوردەکان و تواندنەوەیان ، لە لایەن ڕێژیمی نیزامی تورکیاوە درێژەی هەیە• ●

پاشماوەی ل ٥

بزووتنەوە • • •

لاوان و خوێندکارانی کورد تا ئێستاش نەیانتوانیوەلە ئاقیکردنەوەی ڕابردوو دەرس وەربگرن و بە چاوێکی ڕەخنەگرانە سەیری خەباتی ڕابردوو بکەن، یا بە ڕاشکاوی بە چاوی ڕەخنەیەکی برایانە قسە بکەین • بۆ کورد ڕووداوەکان دووپاتە دەبنەوە • کاتی شورشی کوردستانی عیراق ڕیبەرایەتی شورش لەگەل ڕێژیمی شا پەیوەندی هەبوو • کومەلەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا ببوە پارێزەری ڕێژیمی شاو لە نێو کومەلەو لە کونگرەو لە بڕیارەکانیدا نەدەبوو باسی ڕێژیمی شا بکەن کە شەش میلیون کوردی لە ژێر چەکمەی لەشکرو ساواك دا تلاندبۆوە • باسی نەتیجەو بەرووبووی ئەو سیاسەتە ناکەم کە بۆ کورد چی بە دواوە بوو• ئێستا پاش دە پازدە سال عەینی ئاش و عەینی حەمامە، چەند هێزێکی کوردستانی عیراق لەگەل ڕێژیمی کونەپەرستی ڕەشی کوماری ئیسلامی پەیوەندیان هەیە • نامەوێ بچمە نێو ئەو باسەو ئەو پەیوەندیە • بەلام هێندێك ڕێکخراوی خوێندکاری کورد لە ئوروپا ڕاستەو خۆ سیاسەتی ئەو هێزانە لە دەرەوە بەرێوە دەبەن• لە بۆ چوون و بەیاننامەی خۆیاندا وشەیەك باسی ئەو ڕێژیمە ناکەن کە سیاسەتی قەلاچۆ کردنی کوردی لە ئێران گرتۆتە پێش، کوردستانی کردوتە مەلبەندی داگیرکراوو بە هەزاران خەلکی بێ تاوانی گرتوەو کوشتوەو دەربەدەر کردوە• لە کاتێکا خوێندکارانی کورد لە دەرەوەی ولات حەق وایە بەرژەوەندی کورد بە گشتی بخەنە بەر چاو• لە تێکوشانی خۆیاندا مەسەلەی کورد و سیاسەتی شوڤینی ئەو حکومەتانە لەبەر چاو بگرن کە بەسەر کوردستاندا زالن• کومەلەی خوێندکارانی کورد ئەو دەم دەتوانی کوردستانی بێ ، بانگەشەی عیدیعا بکا کە کوردستانیەو بۆ کورد تێ دەکوشی کە کوردستان وەك یەك ولات وکورد وەك یەك نەتەوە چاو تێ بکاو لە مەحکوم کردنی سیاسەتی

بۆ ل ٨

پاشماوەی ل ٢

مێژوو • • •

هەلویست و سیاسەت و دلسوزی بە درۆی ناخوێندەکانی دەسەلاتداری ئێرانیش ئەشێ لەم ڕوانگەوە لیك بدەینەوەو لەم چەند نوختەیەدا شی بکەینەوە •

یەکەم - کاربەدەستانی کوماری ئیسلامی باش دەزانن هەر سەرکەوتنێکی جوولانەوەی کورد لە هەر بەشێکی کوردستان ڕاستەو خۆ کار دەکاتە سەر بەشەکانی دیکە و سەرکەوتنێکە بۆ هەموو کورد •

کەوابوو کاتێك جولانەوەی کورد لە ولاتەکەی خۆی لە خوێن دا نوقم دەکا، چۆنە وا بو کوردەکانی عیراق شێری داداوەو یارمەتی بەرزگاری کورد و بە وەدەست هێنانی مافی نەتەوایەتی دەکات ؟

دووهەم - بەم هەلویست و هاندانە ، بەشێکی زۆری لەشکری عیراق لە جەبهەی سەرەکی شەر بۆ لای کوردستان ڕادەکێشی و جەبهەی خواروو بێ کز دەکات • هەر لەو کاتەش دا دەبێتە هۆی هارکردنی ڕێژیمی فاشیستی عیراق •

سێهەم - دەیەوێ بەو هەلویست و بەو تەبلیغاتە پەنجەی بە خویناوی و پەلەی ڕەشی داوێنی خۆی سەبارەت بە کوردستانی ئێران بشواتەوە و کوردی ساویلکەو دڵ سوتاو و لێ قەوماوی پێ فریو بدا کە گویا کوماری ئیسلامی پشتوانی لە جولانەوەی کورد دەکا • پیاو حەق بڵێ لە سایەی سیاسەتی ڕیبەرانی حیزبە کوردیەکان تا ڕادەیەکیش لەم سیاسەتەدا سەرکەوتوە •

چوارەم - جولانەوەی کوردستانی عیراق لە دووست و هاوکارو پشتیوانی ڕاستەقینەی خۆی کە هێزە دیموکراتیەکانی عیراق و کرێکارو زەحمەتکێشانی ئەم ولاتەن ، دوور بخاتەوە و کەولێکی ئیسلامی بە درۆ بە سەر جولانەوەکە دا بدا و مافی نەتەوایەتی و دیاری کردنی چارەنووسی بشارێتەوە•

مێژوو دووپات دەبێتەوە بەلام بە شێوەیەکی تر :

ڕێژیمی گورگراوی حەمەڕەزاشاش کاتی خۆی هەر ئاوا خۆی بە پشتیوانی جولانەوەی کوردستانی عیراق نیشان دەدا • فەرقەکە و شێوەی تازە لەوەدایە ئەو دەم تەنیا چەند ئەفسەری ساواکی دەهاتنە نێو جولانەوەی کوردو چەند توپیکیش جارو بار کوردستانیان وێران دەکرد • بەلام ئێستا پاسداری خومەینی لە ژێر فەرمانی "قەرارگای ڕەمەزان"شان بە شانی شورشگێرانی کورد بە پانەوە بە کوردستان وەردەبن و کون و کازێوەی کوردستان شارەزا دەبن و بۆ دواڕۆژیش دەبنە کەلەگا•

ئەنجامی سیاسەتی ڕێبەرایەتی ئەودەمی جولانەوەی کوردو هەرای تەبلیغاتی ڕێژیمی ئێران لە بارەی پشتیوانی لە کورد هەر ئەوە بوو بە دەس لە ملێ کردنی سەدام حوسێن لە ئەلجەزایر هەموو ڕێ و شوێنی مروڤایەتی ، بەلێنی و هەموو "خزمایەتی ئاریایی و هاوڕەگەزی خرا ژێر پێ و پشتی لە جولانەوەی کورد کرد• ●

هەواڵنامەی کتێب

١٠ ساڵ بەسەر کۆچی ...

خۆی، ناوی چاپخانەکەشی ناوە " کوردستان". واتە لە ماوەی ٣٠ ساڵی رەبەق دوای کۆچی سەید حوزنی ماموستا گیو کۆڵی نەداوە لە پێناو پەرە سەندنی زمان وئەدەبیاتی کوردی. لەو ماوەیەی کە ئەرکی چاپخانەی گرتبوە ئەستۆ نزیکەی ٣٥ دیوانی شاعیری کلاسیکی کوردی چاپ و بڵاو کردوتەوە و پێشەکی بۆ نووسیون. جگە لەوە لە ساڵی ١٩٥٤ - ١٩٦٠ گۆڤاری "هەتاوی" دەر کردوە کە تاداخستنی لەلایەن ریژیمی قاسمەوە ١٨٨ ژمارەی لێ دەرچوە . بێگومان هەر لایەنێك لە بەندەکانی خزمەت گوزاری ماموستا گیو بۆ زمان و ئەدەب و کەلەپوری نەتەوایەتی پێویستیان بە لێکۆ- لینەوەی فروان و زانستی هە یە. چونکە سەرچاوەی بێ نەهاتوون بۆ لیکۆلینەوەی زمان و ئەدەب ومێژوی کورد . بێجگە لەوە چەندان پەرتوو کی بە نرخ وچەند فەرهەنگی کوردی عەرەبی، عەرەبی - کوردی..کە هەزاران وشەی کوردیان تێدا تومار کراوە وبونە قورئانی سەر مێزی. هەموو روناکبیریکی کورد .

ماموستا لە ژیانیدا ئەم بەرهەمانەی خۆی چاپکردوە :

١ - فەرهەنگی رابەر المرشد عەرەبی کوردی

٢ کوڵکە زێرینە - کوردی فار سی - عەرەبی - فرنسی - ئینگلیزی

٣ - فەرهەنگی مەهاباد کوردی عەرەبی

٤ - چۆن بە سێ مانگ زمانی کوردی بە بێ ماموستا فێر دەبی .

٥ ئەلف و بێ ی لاتینی

٦ - بە کێتی نووسین، سەرەتای بە کێتی زاراوەکانمان

٧ گیو نامە

٨ - ناوی کچ و کورانی کوردی

لە ماوەی ٢٠ ساڵی دوایی ژیانی دا خەریکی ئامادەکردنی درو- فەرهەنگی کوردی قەوارە گەورە و- فروان بووە کە گەنجینەی زمانی کوردی بە هەموو دیالێکتەکانیەوە تێدا شوێنی خۆ بگرن. بە لام بە داخەوە مردن رێگای نەدا چاپیان بکا . ماموستا گیو لە سەر بیری کوردایەتی ودڵسوزی بۆ کورد تووشی ئازار و ئەشکنجە و زیندان و دوور خستنەوە هاتوە، بەلام قەت نە بەز یوە و سەری بۆ دوژمن شۆر نەکردوە هەر دەرفەتیکی دەست کەوتبێ بە کاری هێناوە بۆ خزمەتی کورد و کو- لتوری کوردی.

ماموستا گیو مرۆڤێکی سادە و سا کار و بێ فرو فێڵ بوو . مە بەست و ئامانجی لە ژیان دا خزمەتی نە تەوەکەی و سەر فرازی کوردستان بوو . هەندێ جار دڵسوزی بۆ زمانی کوردی تووشی هەڵەی کردوە و دەستکاری شیعرە کلاسیکیەکانی کردوە و لە جیاتی وشەی بیگانە، وشەی کوردی داناوە . هەر چەند ئەوە لە گەڵ ئەمانەتی زانستی ناگونجێ، بەلام ئەو لە روانگەی خزمەتی زمان و بێ نیشاندانی دەوڵەمەندی زمانی کوردیەوە کردوویەتی .

سڵاو لە گیانی پاکی ماموستا- گیوی موکریانی نووسەر و رۆژنامە نووس.

بەرزی و نە مری بۆ شەهیدانی وشەی رەسەنی کوردی ●　بروسك

پاشماوەی ل ٧ **بزوتنەوەی...**

ئوڤینی و حکومەتە دیکتاتورەکانی زاڵ بە سەر کوردستاندا هیچیان هەڵ نەوبری.

دیارە ئەوە بەو مانایە نیە کە بلێم ریکخراوێکی خوێندکاری کە سەر بە حیزب و ریکخراوەیەکی سیاسی کوردیە ، لێ هەڵگەرێتەوەو یان لە سیاسەتی ئەو حیزبە لابدا . ریکخراوی خوێندکاری کە سەر بە فلان حیزبی سیاسیە، دەتوانی بۆ کارو باری حیزبایەتی پەیرەوی لە سیاسەتی حیزبەکەی خۆی بکا . بەلام وەك ریکخراوی خوێندکاری ، ریکخراوێکی سینفیە دەبی بەرژەوەندی گشتی نەتەوەکەی لەبەر چاو بی . ریکخراوی خوێندکاری ئەگەر سیاسەتێکی فراوانی راست و باش بگرێتە پێش دەتوانی بەشی هەرە زۆری خوێندکاران و لاوان لە ریزی خویدا کۆ بکاتەوە. زۆر لە خوێندکارو لاوی کورد لە ئوروپا ئەندامی هیچ حیزب و ریکخراوێکی سیاسی نین . ئەگەر کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد خۆ بکاتە ریکخراوێکی حیزبی و سیاسەتی فلان حیزب بەریوە بەری، ئەو دەم ئیتر ناتوانی خوێندکاران و لاوانی غەیرە حیزبی بکێشێتە ریزی تێکوشان و پەروەردە کردن و بۆ خەباتی بەردەوام ئامادەیان بکات.

لەو بارەوە تاقی کردنەوەمان بە دەستەوەیە . کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا پاش سێ ساڵ نەیتوانیوە ببێتە کۆمەڵەیەکی خوێندکاری کوردستانی . بە داخەوە پارچە پارچە بوەو هەر پارچەیەك لە چوارچێوەی سیاسەتی حیزبێك دا قەدتیس ماوەتەوە .

خەباتی رزگاریخوازی نەتەوەکەمان لە قۆناخێکی دژواردا تێدەپەری . لاوان وخوێندکارانی کورد لە دەرەوەی وڵات ئەرکێکی گرینگیان بە ئەستۆیە .

هیوادارم بتوانن بە سەر بەرزی ئەرکی خویان بەجی بگەینن و ببن بە نوێنەری راستەقینەی لاوان و خوێندکارانی کوردستان .

ئەم وتارە لە سیمینارێکی کومەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا (مەرکەزی پرالد) لە لایەن کاك کەریمی حیسامی خوێندراوەتەوە . ●

پاشماوەی ل ٤ جینایەتی ...

لە بانگەوازەکەدا داوا کراوە کە هاو- کاری خوتان رابگەینن حکومەتی عیراق وا لێ بکەن کە دەست لەم پەلامارە دڕندانە هەڵ بگری. نو- ینەرانی خوتان بۆ ناوچەکانی کورد- ستان بنێرن و لە بارو دوخی هەزا- ران کوردی بێتاوان کە گەماروی ئا- بووری و برسیەتی و نەمان هەرەشە- یان لی دەکا ئاگادار بن . ●

پاشماوەی ل ٣

جینایەتی حکومەتی عیراق

رۆژەکانی ٢٨ و ٢٩ ی مانگی جۆزەردان حکومەتی بەعسی فاشی جینایەتێکی دیکەی خستە سەر لاپەرەی رەشی کردەوەکانی . ئەم جار شاری سەردەشتی بە گازی کیمیاوی بۆمباران کرد . لەو جینایە تەدا سەدان کەس کوژران و پتر لە هەزار کەس بریندار بوە .

هە ر لە و سەر و بە ندیش داحکو مە تی کۆنە پەرستی ئیسلامی ئێران شارەکانی حەلەبجە و پێنجوین و سەید .ادق و گوندەکانی کورد- ستانی عیراقی تۆپ باران کرد .

ئەوە جاری یەکەم نیە کە شارەکانی کوردستانی ئێران بە ئانقەست لە لایەن لەشکری عیراقەوە بۆمباران دەکرێن. حکومەتی بەغدا باش دە- زانێ کە سەردەشت وبانە ومەریوان ومەهاباد وسنە، نە مەرکەزی زەخیرە و هێزی پاسدار وبەسیج، لەشکری ئێرانن ونە لەگەڵ حکومەتی عیراق لەشەڕدان . ئەوەنیە هێزە سیاسیەکانی کوردستانی ئێران لە گەڵ سەددام لە سەنگەرێك دان و لە ویۆ دەیانەوێ ریژیمی خومەینی بڕوو خێنن؟ . راستیەکەی ئەوەیە حکومەتی بە عسی عیراق دوژمنی کوردەو بۆ ئەو فەرق ناکا کوردستانی ئە و دیو یا ئە م دیو . هەر کورد بکوژرێ و کوردستان ویران بکرێ. ریژیمە دیکتاتۆرەکانی عیراق و ئێران لە کورد کوشتن و کوردستان ویران کردندا فەرقیان نیە . تەنیا بارودو- خی سیاسی و نزمی وبەرزی خەبات سووکە فەرقێکیان دە خاتە نێو.

دیارە ئەو حیزب و ریکخراوانەی کە لە پەنا ئەم دوو ریژیمە کوردکوژەدا خەبات دەکەن،دەبێ باشتر لەم رازە ئاگادار بن .

* * *

چۆڵ کردنی کوردستان

بەگوێرەی راگەیاندنی ریکخراوە دیموکراتیەکانی کوردستانی عیراق، حکومەتی بەغدا لە نیوەی مانگی ئەپریلەوە ٩٨٢ گوندی کورد- ستانی ویران کردوە ٢٨٠ گوندی بە چەکی کیمیاوی بۆمباران کردوە. کە بوتە هۆی کوژرانی دەیان کەسی بێ تاوان و سەدان بریندار . هەر وەها حکومە تی عیراق لە زۆر ناوچەکانی کوردستان دەسەر خەڵکی کردوە کە گوندەکان و تەنانەت هێندی شارۆ- چکەکانیش چۆل بکە ن ●

هە نگاو

زمارە ١١ ی (هە نگاو) ئۆرگانی ریکخراوی خوێندکارانی کوردستانی عیراق لە ئەمریکا مان پێگەیشتوە . **هە نگاو** لەم ژمارەیەدا لاپەرەکانی بە وتاری جوان و بابەتی بە کە لك رازاندوتەوە، وە ك : سەر وتار ، کۆ نگرەی تاران ، رێك کەوتنەکەی ئازار ، لە بارەی وتو ویژی کاك نو- **شیروان جیگری ئەمینداری گشتی یە کێتی نیشتمانی لە گەل رۆژنامەی لوموند** ، کونگرەی چوار و دووپارچە شیعر .

هەر وەها لە بەشی رۆ.. ی گشتی دا بە شی سێیەمی ..... بابی لە نووسینی کاردر کە لا لەیی بلاو کردو تەوە ...

KURDISTAN DI ÇAPEMENÎYAN DE

Rojnama (Keyahku li lendun derdikevît, ji zardevê rojnama (Endî pîndît) li gor xebata kurdan dibêjit:

"Kurdên Îraqê ku hêrîşêm xwe bo ser hêzên Îraqê li jorîye vî welatî dijwan kirine, ew dibin egera hindê ku hêza Îraqê li dijî Îranê kêm dibe.

Kurdên Îraqê ku Îran alîkariya wan diket bi hemî çekû cebilxana, wan di çend heftîyên çûyî de dorbên giran li hêzên Îraqê dene û zîyanek mezin lêdane û hêza Îraqê li dijî Îranê kêm kiriye. Çekdarê Kurdan ku navê wan Pêşmerge ye di mehên bûrî de diser wan hemî serûber û ba û baranan ra wan çend cihên karebayî (elektirikî) û çêkirina heftê şewîtandin û ziyanên mezin gihandinê.

Rojnama (Eden pindit) ji zar serokanyên bawer pêkirî ve di nivîsît:

"35 hezar serbazên Îraqê ku gerek bû ew li dijî Îranê serî biken, nuhe ew mijilî şerê kurdane, ji bo nehêlana xebata wan.

Rojnama navbirî nivîsîye:

"Îraqî ji bo tola xwe veken, ew bi Firoka, top, û bomban gundên kurdan bombaran diken û jin û zarowan dikujin. Li hember hindê jî şorişgêrên partîzanê Kurd kiryarên xwe li dijî serbazên Îraî dijwartir diken.

Li gor serkaniyên pê kirî dibêjin ku ew hêrişên Îranê li jorîya Îraqê digel şoreşgêrên Kurda li dijî hêzên Îraqê kirin, ji bo bi hêz kirina Kurdan bû. Kurdên wê deverê hevgirêdan û têkilîyên muhum di gel Îranê hene.

Xeberhinêrê rojnama navbirî dibêjît:

Şerê sissaliyê Îran-Iraqê bo egera hindê ku carek din xebata kurdên Îraq-Îran û Tirkiyê jo bo mafên xwe yan jî welatê serbixwe gerim bibît:

Du rekxirawên çelengên kurd bonave Yekêtiya niştimanî ya kurdistan û Partiya demokrata Kurdistan xebata çekdarî diken. Ev du hizbe berî eimekî û digel Iranê pêkhatin û ew dixwazin bi alîkariya Îranê xebata xwe pêşde biben û alozîyall salî dinavbera hevduda nehêlin.

Rôjnama navbirî dinivîse:

Êkatî û hevtêkilîya kurdên Iraqê dibel Îranê karek dijwer bûye kurdan ji bîr ne çûye ku berî û piştî şorişê Iranê (Zextek)mezin bo înaye. Ew bawer diken kuîraniyan jî hindî Îraqîpya digbel wan kiriye. Ji layek din ve hinde kurdên Îranê libin sibera Îraqê de li dijî Îranê dixebitin. Eve libin sibera Îraqê de li dijî Îranî dixebitin. Eve libin rêberîya Abdulrehman Qasimlo digel hizba demoktatin. Li ser tuxûbê Îran-Tirkîyê û li hind tirkiyê jî Kurdên wê deverê bi dewleta Tirk re biserrin. Firokên cengîyên Tirkîyê çend cara û bi dilxwesîya Îraqê, gundên kurdê Îraqê bombaran kirine û zorkes kuştine û birîndar kirine.

Zêrevanên siyasî wusa diyar diken, kuserê Îran-Iraqê dilîvek bas bo kurdna jpeyda kiriye ku ew alozîyên dinav xwe de nehêlin û wucê ji wan delîvan wergirin. Ev pêkhatin û bihevhatina (Îhtîmalî) dibît ku cara yekê bit di salên dawîn de ku bibîte egera sikilgirtina tevgêra siyasî ya cuda dinav wan welatên ku kurdistan bindestê xwe de kirine. Berî çend mehan hizbên li bin rêberiya Celal Talebanî û Misoud Barzanî de dixwastin ku digel Partiya Karkerên Kudistanê hev bigirin yên ku surya alîkarîya wan diket. Endamên hersê hîzbên navbirî dikarin 25 hezar partîzanan pêkbînin. Îran, Surye û libiya ev partîzan vênçekdar kirin bi roketên sovyetî yên dijî firoka û bi top û çekên din yên emrîkî. Di demê dusalên bûrî de van sê hîzban deverên bin destê xwe fireh kirin ku16 hezar km2 li jirîya Îraqê dibin destê wan daye. Ev partîzane bivene (xeterin) ji bo cihên bisaftina neftê li Kerkûkê û bûrîya ku neftê ji Îraqê bo tirkiyê dibet. Tev pêdivîyên kirinê bo şerîîraq bi buhayê nefta firotî dikerît, lewma her gefek li ser borîya nefta navbera Îraq-Tirkî bête kirin, ew gef wusa jî linihîya jîyana aborî û sîyasî ya Îraqê diket. Jo bilî ku Kurd i cihên nefta kierkûkê diden, wusa jî ew rêya Kerkûk-Tirkîyê çend cara birîye. Gelek gund, bajar û binkên leşkerî jî dikevne ber hêrîsên wan. Di demê çend mehên bûrî de bisedan serbazên kurd ji nav leşkerê Îraqê derketin û gehistine nav partîzanan.

Rojnama navbirî nivîsiye:

Kurd baş dizaninku ne dûre piştî vê alîkarîyê, Îran bêbextîyê li wan biket. Zor car kovarên wusa dirîya karwanê xebatê de bi şerê Kurdan hatine. ●

KONGIRA 19Ê A KOMELA XWÎNDKARÊN KURD LI EWRUPA

Di rojên 16-19 meha nîsana ev sale ko[illegible] xwîndkarên Kurd (Tayê Pîrax) bi amadebûna endaman û nûnerên rêkxirawên Komelê li Ewrupa û mêhvanan, hate girêdan.

Kak Kerîmê Husamî ku gazî kiriyê kongirê bû bi gotara xwarê bixêrhatina pişikdarên kungirê kir. Her wusa wî behsek jî liwir xwînd bû ku di hijmara bêt de, emê deqa wî behsî belavbikin:

Xwîşk û birayên hêja..

Xwîndkarên xweşewîst

Ez zor dilxwesim ku di kongira 19 ande ya Xwîndkarên Kurd li Ewrupa de pişikdarbim. Ez ji dil pîrozbahîya wedikim û hividarim ku kungira we bi serketî temam be.

Hevalên hêja..

Kongira we di serdemên nazik û dijwarên Kurdistanê û xebata rigarixwazî ya milletê mede tête girêdan, lew ma ku ev kaûdanên nazîk û dijwar karekê giran dixin ser milên xwendkarên Kurd li derve. Li berî hertiştekî, gerek lawê Kurd yê kuçi bi vîyan yan bi zorî ji wart derketî, gerek ew bo fêr bûn û bilindkirina pila zanîna xwe bixebitin ji bo ku li pasergê xizmeta welatê xwe bikin. Ji bilî vê karekê din jî di kerte ser milê wan, ew jî ewe ku ew xebat û ferhanga gel û netewa xwe bi gelên cîhanî biden nasîn.

Gereke ew raya tevayî ya ewrupî jî bo pirsa Kurdî û tevgêra rizgarizwazya wî rabikêsîn, ku dixebitît ji bona mafên çarenivîsa xwe. Em tev dizanin ku netewa me ketiye bin hêrişên hovetî yên rijêman karekê dine liser milê xwîndkarên Kurd li Ewrupa. Jo bo gehandina vî karî, gereke hevkarî û ekatî dinav bera xweîndkar û lawande hebe. Gereke hewil biden ji bo rêkxirawên Kurd li ewrupa yek bigrin. Ne her hind, li hevkarî kirin digel xwîndkar û lawên, gêşketî yên wan welatên Kurdistan perçe kirî, karek pîroze. Hevbeştin digel rêkxirawên xwîndkarên ewrupî, nexsme digel êketîya xwîndkarên cîhanî. Ew rêkxîrawa ku 10 milyon xondkar liseranserî cîhanê li xwe kaomirn û ji bo aştî û xelasîya gelên bindest dixebitît. Têkelî digel wan hemî rêkxirawên cîhanî û hewildan ji bo ku xwindkarên Kurd li Ewruîpa bi te deste û rêkxirawê cud cud ve di komelekê da te bigirin û bibne endam di êketîyaxwîndkarên cîhanîde, ku ew jpêngavek pîroze û alikarpîye ji hemî lave bo tevgêra xwîndkarên Kurd.

Hevalên hêja...

Xebat rizgarîxwaza milletê me wa di qûnaxeke dijwarde dijît. Dujminên gelê Kurd, dijminên tev mirovatîyê û azadîyê, bi hemê rêya tên û li Kurda diden ji bo qutbir kirina tevgêra wane rizgarîxwaz. Eger ew ji layekî ve û yekser bi bomban û kuştina kombikoma Kurdan kiriye siyasetea xwe ya rojane, ji alekê din ve wan siyaseta drewan û xapandinê daye ber xwe ku ew dibên ew dost û xemxorên kurdane û alikaîya wan diken. Ew dixwazin bi vê çendê careke din destên kurda bi xwîn biken û pêkre berden. ●

Ji R.2

KULTURÊ TEVGERA

ku ew rêyên şovînîst li dijî hêzên gelên xwe û li dijî gelê Kurd bikartinin, ewan binkê xwe ye tikrî, komelatî û sîyasî liles pêkreberdana netewî û olî tayîfîdanaye.

Bikurtî, ev sr û berên sîyasî û nizmîya aborî û ser çeniya îdolojîka van welatan, kan (tesîr) li kultura netewa Kurd diket. Zêdebar ku ev rijêmne ne ku bitinê îdolojî û kultûrê xwe biser netewa Kurd da diden, lê wusa jî ber hingarî gesbûna kultûrê netewa Kurd dibin. Ew dixwazin rihî û layên xumalî jê bişewitînin û ji wî bermakê dimokratxwaz veten yê ku netewa Kurd bi şerbûnên dirêj û xebat û berxwedanê ji serbûnên dirêj û zebat û berxwedanê ji xwere peyda kirî, û daku ew wan rûdan û bûyerên dirokî ji bîr biken yên ku dîroka xwe têredibînin. zêdebar hinde ku ew zimanê xwe biser gelê kurd dadiden û bi sedan navên gund û hejaran diguhrin. Neku ew bitinê dixwazin kultûrê xwe biser gelê Kurd daden, lê ew wusa jî wê ji bo xwe dikin bastirin rê jo bo nehalana netwa Kurd.

Bê goman ev rê û şûnên rijêmên kevneperêsên Tirk, Îran û Îraqê li dijî gelê Kurd bikar tînin, û ew kultûrê kenveperês û paşvemayî li Kurdistanê belavdiken, ew dibîte eger paşveman û negeşbûna xwezakî û rihî ya bnetewa Kurd û karî jî li hindek kesan diket. Nexaame borjuwza bîrokrat û kumpradora Kurd ku wan berjewendya xwe ya çînatî bi herjewendiya van rijêmên kevneperês ve girêdaye, çunkî harîkarîyamana desthilatîya wan a aborî diket.

Lê vî kultûrî paserojeke dîrokî li Kurdistanê tuneye, û qet nabît u ew cihê kultûrê x_wemalê Kurdî bigrît. Ev têderxistine ne her ji wê ye ku van rijêman diyardeyek wextî û tepserkirina netewî ya dîrokî tuneye, lê wusa jî di berxwedana netwî ya kurdan jî de diyar dibêr ku netewa kurd bi hemî rêyan li dijî çewsandina netewî xebatê diket, ji wan rêya jî xebata çekdarî ye, ku berevanîyê ax û man û ziman û kultûrê xwe diket. Digel xebata xwe ye şorişgerî ew kultûrê xwe ye dimokratxwaz bi pêşdibet û bi naverokên şoreşgerî û zanistî pir diket. Lema ne ecêbe ku evro ji hevoj pitir kultûrê (rohî) yê netewa kurd bi tevgêra rizgarîxwaza netewî ve girêdaye, û bi kirî rê û rêbaz û armancên vê tevgêrê derdixst û digelda kar linaveroka wî diket û ew jî kar lê diket.

Kultûrê netewa Kurd di kîtinek nû da û serjini dîroka netewî dinivîse û kakil û binkên wî diwan armancada serokaniyê werdigirin ku paşrojeka mrovatî ya pir serketin diyardiken.

Eger avireke li dinka kultûrê newî ya kurd bideyn, de bome diyar bît ku ev kultûre berhemê mêjojî û harikarek bikar bû ji bo tevgêra rizgarîxaza netewa me bû û dinav tayên wî de nexaame edeb, honer, rojname û htd. ew hîvî û xwezîyên gel hldigirît û evro jî rolekî mezin dibînît di danan û pêşbirina salohên pêşketinaxwazên netewî û kûr kirina gîyanê evîna welat û xebat j bo wî da.

Dakokî (tekîd) kirin li texe û çînên zehmetkêsa û dewlemenkirina sercema jîyana hisî û sîyasî ya gelêî me.

Kultûrê rohî yê netewa me bi hemî wan alozîyên civakî ve ku civata Kurd hene, ew dixebata gelê Kurd da lidijî emperyalîzmê û rijêmên Tirk, Îran û Îraqê û m -ê biryardana çarenîvisa wî da, naveroka wî bi bîrûbawerên Îdolojî yên civakî yên nû dewlemend dibit û bidestînena wan armancan bûye tiştek hetmî. Çunk-î secema çarenivîsa pêşketina siyasîû civakî li kurdistanê bi cî anîna wan ve girêdaye.

Ev rolê ku kultûra netewa Kurd di jîn û xebata Kurda de dibînit, me digihinîte hindêserê kultûrî piskek serekiye ji cenga sîyasîyê.

Yanî kyçenga me ya sîyasî cengek kulturîye û her wusa jî berovajî. Lewma em sasîyê dikeyin ger em bêjin hevgêra rizgarîxwaza kurd dikare destkeftеke rastî bidest bînît bêy ku kulturê demokratîkl rola xwe bibînê. Dinav gotarek husa kurt de, me dilîva hindê tuneye ku behsa rê û layên serekî yên adolîka kultora ku tilya xwe botêkilya dîyaliktîk dinavbera kultor û tebgêra rizgarîxwaza kurd da bikêsîn û vê pirsiyarê bikeyn:

Erê gelo tevgêra rozgarîxwaza Kurdî kîjan sîyaseta kultorî bikar tîne? kîjanpirogramê kultûrî ji bo xwe danaye? Yan bi gotinek din, erê gelo tevgêra rizgarîxaza kurd di bngehê de bername û sîyaseteke kultûrî ji xwe re destnisan kire?

Ma qeq ew dem nehate ku bernama kulturek berfirdu û hevpişk da birêjin ku nehev armanc jê ravnan û bezandîna wî kulturêjpasvemayî û kevneperêsbît yê ku dijminên gelê Kurd li kurdistanê belav diken, lê wusa jî xodikek bît ku leyên saristanî, mirovdostî û xebata gelê kurd diyar biket û çekekê rohî, Firî û Îdolojî yê bikerbît ji bo tevgêrarozgarî xwazpya kurd?

Em diznain ku ew erk (wacib) yên giring û asê ketine diriya xebata gelê Kurd da, û ew metirsîyên (xeter)j ku gefa li kulûrê wî û bûna wî diken, wê enkê dixîa stuwê layên tevgêra rizgarixwaza kurd û ronakbîrênpêsketixwaz ku ew bîreka bas li vê çendê biken û bizanin ka ce boçî siyaset û bernamekê kultûrî û harkarî ya kulturî dinavbera van layên sîyas da tuneye? ❋

REFÎQ SABÎR

Ji R.2

MAFÊN MIROV DI ÎSLAMA

Her tiştê civakî û azadî li jinan qedexe kiriye. Ew jinên cilên îslamî ne ken ber xwe, wan bo ordugehên karê zorrîyê diben. Îşkence bi awayekê hizir nekirî li Îranê belave. Li sînema û ser cadan gencan digirin û bo serî dihênrin.

Pirofîsorê navbinî dinivîsît: Emrîka ku bi dizîve çekî bo Îranê dişîne, ew rastî ji bir kiriye ku tevaya xelkê Îranê girtîyên hukmetê ne. Ew Emrîkîyên ku naxwazin destên wan bikevne vê gunehe, gerek ew dengê xwe bilindtir biken. Bêdengî li hember vê gunehe. Wek pisikdarî kirinêye.●

"" بیـــر خستنـــەوەیـەك ""

بەگوێرەی رێبازێکی دیموکراتی کەگرتومانە ، حـــەز دەکەین لەگەڵ خوێنەرانی بەرێز وتوو ویز بکەیـــن و وەلامی نامەکان بدەینەوە ۰ بەڵام دەمانەوێ رابگەیێنین کە نامەی بێ ئیمزاو بێ ناو و نیشانی راستی ، یان بە نـاوی ناراستی و نهێنی وەلام نادرێتەوە۰

ئەو کەسانەی نایانەوێ ناویان بنووسرێ ، پێویستـــە داوا بکەن کە ناویان بڵاو نەکرێتەوە ۰ لەم حالەدا ئیمزاکـــەی بەپارێزرێ و ناوی راستەقینەی نانووسرێ ۰

P.O.BOX 7066
163 07 SPÅNGA
SWEDEN

Postgiro: 420 4506 - 2

" بۆ ئاگاداری "

ئابوونەی سالانەی سەردەمی نوێ

١٢٠ کرونی سویدیە۰

Ji R.1

TÊKELÎYÊN DINAVBERA

Hucetulla Haşmî Refsincanî di gotineke xwe de digel rojnama (Yomyar) a yabanî di gelavêja 1985 de got: "Îran naxwaze têkilîyên xwe bi emrîkare bi piçîne," di wê bawerê de nine kuser û berê têkilyên Îran û Emrîka hu biminin. Ew di wê bawerê de ye ku gerek emrîka ji bo çare kirna wan serûberan pêngavan pavêt. Ew gazî ginşte rêberên waşuntun ku demeke dixwazin rûyê desthilata emrîkî spî biken.

(CIA) di bîr kirineke xwede ragehand ku emrîka di têkilyên xwede digel jîranî , ji ber ûrisan paş dakêş bû. Ne dûre pştî mirina Xumênî bi feyde bît. gereke Emrîka ji jbovê çendê di delîvê yekê de bilive. Civîna êmin nêv netewî li ser şîretên gotoyên eskerî ûsiyasî destvedanên têne kirin ji bo baskirina têkeliyên îranî û emrîkarast kir. Paşî jî razî bûn bo çekdar kirina îrnaê yekser ji cebilxanên eskerî ji bo nerim kirina kesên din di hukmeta xumênî de. Paşî Îsrail û hindek hevpeymanê din yên emrîkî di (Nato) de jî mijulî van çend bûn.

Haşîmî Refsincanî di gotareke xwe de gotî Emrîka ji bû berdanana girtiyên emrîkî li Lubnan bertîl dane Îranê û amadeye alikariyên din ji biket ji bo berdana girtîyên li Lubnan û baskirina têkeliyan bi Îranê re. Ev pêlênana Refsincanî ne giringe. Lê vesartina van têkilyên nepenî (şirî) bi waşuntunê ve giringe. Li gor raporta rojnama (opzeruîr) a lendin li meha beirbara êkê 1986 ande, kurrê mezinê Refsincanî piştî wergirtina şeş milyon dolara wek pêşekiyek nepenî ji bo çekî kirînê, ew jî Biruksilê beref keneda kete vê.

Birastî û bi giskî rûreşbûna firotine çekî bo Îranê evê nîsa dide dinav rêberên komara Îslamî ya Îranî de hêzêke hind mezin heye u têkilyê bi (Şeytanê mezin) ve biket.

Bi vê çendê kargêrên emrîkî karek wusa kirin ku tiştê Îranê berê xwe bidet wan û bi dû sopa sîyaseta emrîkî bikeve. *

Ji R.1

MAFÊN MIROV DI ÎSLAMA

Di sala 1986 an de EMNESTÎ 11 kesên li sêdarê xistîn tomar kirin, ku hejmara yên gullebaran kirinzor pitire, ji bilî hinde hindekan bi bera dukujin li Îranê.

Di rîporta rikxirawa navnetewî de gotîye:

Girtina ji xwerayî, Îskencedan û lêdan û gullebarankirin û hukumê ne adil, bûne rûye hukmeta Îslamî ya Îranê. Di girtixanên Îranê de kesên zana, duxtor, rojnamenivîs, muhamî, zimanzan, mamoste û xwîndkar nene ku ji yê wan di navbera 70-20 salandeye.

Rêkxirawa navbirî di nameka xwede bo Îranê daxazê jê diket ku ew wan karên ne mirovetî û pêlênana mafên mirova û şûnêt nav dewletî bihêlît.

Pirofîsor (Gorg Wald) mamostayê zanîngeha (Haward) a Emrîkî di rojnama (Hirald Tirîbon) de nivîsîye:

"Berovajî hezkirina xelkê Emrîka di wec (feyde) wergirtina firotina çekê emrîkî bo Îranê, kêm kes nene dixwazin bizanin ew çek li Îrnê ji boçi bikartêt. Di girtixanande yan jî li berokên şerî, Pasdarênşoriça Xumênî herho dirêjîyê bi hukmeta tirsê û kuştinê didan. Di çi direka vê dinê de wekî li Îranê mafên mirovan neketine bin lingan. Bi hezaran Îrnaî ji ber bûna bîrûbawerên wan ew gullebaran kirne. Bi hezaran kes ji ber ku ew li dijî rijêmêne, ew nuhe di girtixanan da ne. Her kes nivistekê li dijî hukmete belav biket, bi guneha (ser digel xudê) û (Bekrokê ser erdî) dê gullebaran ken.

R.3

KULTURÊ TEVGERA RIZGARIXWAZ A NIŞTANÎ

Demê em bihsê kulturê netewî a Kurdî dikeyn, gereke em wan kaûdanên sîyasî û berûdoxên (serûberên) gelê Kurd têde dijît û wî çarenivîsê dîrokî ji hîr nekeyn. Çunkî wek diyar bûneke yekser ew kardiken (tesîr) ser jîyana hîsî û madî bi tevayî, nexasme li ser kulturê da neku em bitinê û dihemî layek û tuxman de rendidet, lê wusa jî ew astenga dirîya pêşketina gel de çêdiken.

Netewa Kurd yakudinav çewan netewêrt jêk cuda parçe kirî û bi darê zorê ew xistiye bin sîstêmên sîyasî yên cuda cuda ve, heta evro ji mafê biryardana çarenivîsê xwe bê bahre. Ew dibin hindek rijêmande ye u, birûyê xwe sîyasî, civakî û îdolojî, em dikerin wana bi dirindetirin, Şovînisttirin, û paşverûtirin rijêmên Rojihlata navîn binasin.

Rijêmên Turkiye, Îranê û Îraqê herçend ji serve jêk cuda û di zakî de çend girftarî dinavbera yekdu de hene (wek şerê Îran, Îraqê û tuxum perêsîya borjuwaza Turk li hember netewên de diçend xalan de diyihin hevên

1- tevaya van rijêman ku nûnerên borjuwaza mezin û bîrukratiya netewen Tirk, Faris û Erebin û ew dijminên mezinên demokratî û bizavên çîna karker û komonist û hemî rihiyên pêşketinaxwazin.

2- Ew bi hemî şêwekî dijminên netewa kurd û bizava (tevgêra) wê ya rizgarixwazin. Binkêadolojîya wane şovînîst, neku her nahêlît ew dan (îtîrafê) bi mafên kurda biken, lê wusa î ew hewil di din bi kiryarên xwe ku gelê kurd qutbir biken û hebûna wî nehêlin.

Ew bi hemî renga hewil di den ku kultUra xwe bi ser kurdan de bi sepînin, û ji bo vê jî tevaya dezgehêla xwîndin, fêrkirin û ragehanelînê bi kartînin. Ji wê jî pitir ew tev ronekbîrên pêskenxwazên netewên xwe û Kurd digirin û dikujin. Da ku ew kultorekî dûr i dîtina civakî û yê kevneperês bînin gorê. Yanî u ew dixwazin digel darê zorîya xwe yê aborê ew wusa jî desthilatîyakulturî jî biken. Ev rijêmên kevneperês

R.3

Ji R.1

GUNEHA HUKMETA

Serokê PDK-Î di gazîyaxwe de behsê van cihên çol û wêran kirî kiriye:

Silêmanî 3564 Km2
Hewlêr 2899 Km2
Kerkûk 3083 Km2
Dihok 4122 Km2

Ew cihên ku nuhe mijolî çolkirin û wêran kirina wanîn, yan 50% jê çol kiriye:

Silêmanî 2684 Km2
Hewlêr 4349 Km2
Selahaddîn 145 Km2
Dihok û Mûsil 1034 Km2

Ew diverên ku ta nuhe hukmetê bi resmî xeberê çol kirinê dayê:

Hewlêr 4560 Km2
Dîyale 2200 Km2

û çend gund û bajarên din li Dihok û Silêmanîyê.

Diyazîya xwe de xwastîye ku ew alîkarîya dîyar biken, hukmeta Îraqê welê biken ku wan hêrisên xwe li dijî kurda rawestîne, ew nûnerên xwe bişînin kurdistanê daku ew halê bi hizaran kurda bibînin yên ku ketine bin tirs rûşî û qefên nemanê. *

XWEDI:
Dr. Cemşid Heyderî
BERPIRSYAR& REDAKTOR:
Kerîm Hussamî

Serdema Nû

JI ALÎ DESTEYA NIVÎSKARAN VE TÊT BELAVKIRIN

P.O.BOX 7066
163 07 SPÅNGA
SWEDEN
Postgiro: 420 4506 - 2

Sal 2 HEJMAR 18 Tîrma 1987 Biha 10 Skr.

TÊKELÎYÊN DINAVBERA TEHRAN Û WAŞINGTONÊ DE

Di destpêka şorişa îranê de, kesên oletî (dînî) ji bo bi cî anîna xweziyên xwe, wec (Feyde) ji du delîv..n wergirt:

Yek ji mejhebê sîê û amadeyî ya wan ji bo xwe kuştinê. Du neriyan û dijatîyaxelkî bo amrîka.

Begoman hisa xelî û çend egerên din alîkarîya kesên dînî kir ji bo dadan û mukumkirina cihê pêxwe û rizgarbûn ji berhingariya borjuwaziyanre blal.

Naveroka drûşmê ku îranê li destpêkê hilgirtî, (Ne serq, Ne xerb, Bi tenê îslam), hindek alîkarî kir ji bo tevgirtina çend texe û çînên civatê.

Piştî demek kurt ariyana şoreşê kêm û nizim bû û bizava niştimanî, bi tebgêra kurdî ve, ne her bi armancên xwe ne geheştin, li wusa jî ji hevqetan kete navbera kesên sîyasî û ayînî (oletî) ku nikarbûn guhrînek dimukratîk li welat biken.

Dirûşmê (şoreş ji millet û bo millete) ku di meha şuwat 1979 an de hilgirtibû, bi temamî havêta pişt guhên xwe û ji bîr kir. Şerokên dinî hizra têkilya xwe kir di gel rojava, nexaşme digel amrîka. Rêkxirawa (Huccetî) ku ne her mirovên dînî, belkî gelek kesên din jî li dû xwe kom kurbûn, bû berdevka wê çendê

Di sala 1981 an de demê emrîka destên xwe ji malixkirina (muhasra) îranê berdayn, hîngê kumpanî yên mirî (hukomî) û yên (ehlî) bi alikariya delalan mijolên têkilyê bûn digel kumpanyên emrîkî. Li gor rojnama (Nyo york Tims) 9/10/84 de, barên bazirganiyê dinavbera îran û emrîka de di deh mehan de jî yek milyon dolara pitir bû. Eve pêngara êkê bû ya têkiliyên bazirganî dinavbera îran û emrîka de. Hindek serokên îranê ji wê jî jpitir kirine, wan bi naman daxwaza tikilyan digel emrîka kiriye. Nexaşme ji bo kirina çek û tiştên digel emrîka kiriye. Nexaşme ji bo kirina çek û tiştên şerî û eskerî.

Dinavbera salên 1983-1986 ande çend serkêsên îranî ji bo çarekirina alozîyên dinavbera îranê û emrîkade, çend caran bi seredan çûne emrîka.

Di bihara 1986 ande Brehîm Yezdî wezîrê derve yê berê yê îranê, bo têkilya digel emrîka û çend kumpaniyên (ehlî) û kirin bahê çend bilyon doleran tiştên şerî, çûbû emrîka.

Piropagenda li dijî emrîka ku berê navê wê irbû (şeytanê mezin) kêm kir.

Di dumahîyê de rojnamên îranê tibil bo hindê dirêj dikir ku îranê dostên xwe dinav emrîka de hene, li ew di sîyasetaîranê negehiştine, îşaret di dan ku tehranê têkilyên bazirganî yên neresmî digel emrîka de hene. Li waştunêpispisê bû diken. Emrîkîyan zanî ku siyaseta nuha ya îranê li dijî emrîka, bi tinê perdeke dixin bercavên xelkê îranê, û hindek serkêsên wan amadene têkilyên bazirganî bi emrîkare girêden. Berdevka vê rastiyê di be Hasîmî Refsincanî Serokê Meclîsa îslamî ya îranî, Efserên derece bilind di dezgehên ragehandin û emnî de û herdu wezîrên derve û hindir û nûnerên bilind ji serokatîya leşkerê pasdarên îslmaî. Evne dizanîn kuîranê di serê xwede li gel îraqê pêtvî bi çek û tiştên şer heye. R.2

GUNEHA HUKMETA IRAQÊ LI KURDISTANÊ

Kak Mesuod Barzanî serokê (PDK-Î) di gazîyekê de bo sekretêrê giştî yê komela netewên hevgirtî û serokên welatên dost û komel û civînên dimokratîk û pêşketinxwaz, serûberên evro li kurdistanê behs kirin û daxwaz jê kir ku ew li hember siyaseta rijêma BAAS li îraqe rawestin ku dixwazît qutbiriya gelê me bînît.

Di bangewaza kak Mesuod Barzanî de hatîye:

"Gelê Kurd li Kurdistana îraqe ketîye bin hêrişên hovetî û qutibîrkirinê. Gund û bajarên kurdan li dihok, Hewlêr, Kerkûk, Mûsil û Selahuddîn kavil û çol diken. Leşkerê îraqê bi darê zorî çendan ji bajar û gunden kurda pê diden çol kirin û xelkên wan bo jêrîya îraqê di guhêzin. Hukmeta îraqê gundên Kurdistanê bi jehra kîmyayî bumbaran diket ku di egerê de bi sedan jin, zarok û kal kuştine û birîndar kirine.

Ji tirsên derkirina bi çûvê zorî û bumbên kîmyawî, bi hizaran bine mal revîne û hatine deverên rizgarkirî, ku tûşî bê birsatî, rûtî û bê xanî bûne. Ew gundên mayîn hukmeta îraqê ew xistine bin malîx bûna aborî û bumbaran kirinê û gefên çol kirinê. R.2

MAFÊN MIROV DI ÎSLAMA XUMÊNÎ DE

Rêkxirawa (Emnêstî) liser pêlêhana mafên mirovan û lêdan û îskencê li îslama îranê de raportek belavkir, têde got:

"Komara îslamî hemî rê û warên mirovatî û peymanên nav dewlatan xistine bin lingê xwe. Li gor agadarên bawerpêkirî sala 1986 an wê şeş jin û mêr bi bera kuştin. Bi amûrên karebê (elektirîk) dest û pên giriyan jê birrîne. Sala 1985-an piti ji li şeş hezar û çuwarsed kesan xistiye, û işkence kirine. Girtiyên siyasî bi hukmên bê edalet mehkom diken, ew jî yan li sêdarê diden yan bi gelek salan zindan diken. Di zîndanê tîranê dê çend hezar girtîyên siyasî hene ku zor ji wan liserdemê şahî jî ji ber bîrûbawerên xwe ew her girtî bûn. Digirtixanên îranê de ledan û îşkence bûye tiştek normal. Hilawistina sernişîv, lêdan bi qamçîyan û têlên elektirîkê bûye tiştekê rojane. Di girtîxana EVÎN de hindek dihêne dîtin ku çavên wan girêdane û ji ber lêdana qamçîyan, ew erimtîne û xwîn ji laşê wan têt.

Destdirêjîyê bi gelek girtîyan diken. Li gor agehdariyekê ku EMNÊSTÎ bi dest xwe xistîye, kurrek çuwarde salî û du kalên pîr digel qumandarekî leşkerî li girtîxana evîn de gullebaran kirine, ew endamên rêkxirawên Siyasî bûn. Bi tenê dinîvîya duwan de sala 1981 an de 2444 kes li sêdarê xistine, gencên ji 18 salî kêmtir û heta yên 11 salî jî dinav de hebûn. Ji ber ku wan bi nepenî (sirrî) dikujin, lewma hejmara dirust na êtezanîn. R.2